

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Veronika Šmotková

Projevy nenávisti v online prostoru

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Dalibor Šelleng, Ph.D.

Katedra trestního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 14.05.2024

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 125.119 znaků včetně mezer.

.....
Veronika Šmotková

V Praze dne 14.05.2024

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala JUDr. Daliboru Šellengovi, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce. Za podporu nejen při zpracovávání této diplomové práce, ale i po celou dobu studia, pak patří obrovské poděkování celé mé rodině a blízkým přátelům.

Obsah

Seznam zkratk	6
Úvod	7
1. Nenávistné projevy v online prostoru	9
1.1. Vymezení nenávistných projevů	9
1.2. Vymezení online prostoru	11
1.2.1. Přednost internetového prostředí.....	11
1.2.2. Možné formy nenávistných projevů v online prostoru	12
2. Nenávistné projevy a svoboda projevu	17
2.1. Svoboda projevu jako základní svoboda.....	17
2.2. Střet svobody projevu s jinými základními právy a svobodami	18
2.3. Omezení svobody projevu.....	18
2.4. Test proporcionality	19
3. Postih nenávistných projevů v online prostředí	21
3.1. Postih nenávistných projevů z pohledu trestního práva	21
3.1.1. Nenávistná pohnutka u trestných činů	21
3.1.1.1. Rasa	22
3.1.1.2. Etnikum	22
3.1.1.3. Národní původ.....	22
3.1.1.4. Politické přesvědčení.....	23
3.1.1.5. Náboženské vyznání.....	23
3.1.1.6. Třída	23
3.1.1.7. Jiná skupina osob	24
3.1.2. Spáchání trestného činu veřejně přístupnou počítačovou sítí	24
3.1.3. Vybrané skutkové podstaty trestných činů.....	25
3.1.3.1. § 352 TZ – Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci	28
3.1.3.2. § 355 TZ – Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob	29
3.1.3.3. § 356 TZ – Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod.....	30
3.1.3.4. § 403 TZ – Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka.....	31

3.1.3.5. § 403a TZ – Šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka	32
3.1.3.6. § 404 TZ – Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka	33
3.1.3.7. § 405 TZ – Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia	34
3.2. Způsoby postihu mimo oblast trestního práva	35
4. Mezinárodní dokumenty zaměřené na boj s nenávistnými projevy	36
4.1. Dodatkový protokol k Úmluvě o počítačové kriminalitě	36
4.1.1. Šíření rasistického a xenofobního materiálu skrze počítačový systém	37
4.1.2. Rasisticky a xenofobně motivovaná výhrůžka	38
4.1.3. Rasisticky a xenofobně motivovaná urážka	38
4.1.4. Popírání, hrubé zlehčování, schvalování nebo ospravedlňování genocidy nebo zločinů proti lidskosti	39
4.2. Doporučení výboru ministrů CM/Rec(2022)16 o boji proti hate speech	39
4.3. Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva	41
4.4. Kodex chování proti nezákonným nenávistným projevům online	41
5. Trendy v oblasti nenávistných projevů	43
5.1. Výzkum veřejného ochránce práv týkající se nenávistných projevů na internetu a rozhodování českých soudů	43
5.2. Další veřejně dostupná data	45
6. Úvahy de lege ferenda	50
Seznam použitých zdrojů	53
1. Komentáře, monografie a odborné články	53
2. Seznam použitých internetových zdrojů	53
3. Seznam použitých právních předpisů	56
4. Seznam použité judikatury	56
5. Seznam ostatních zdrojů	56
Abstrakt	58
Abstract	59

Seznam zkratk

CoE	Rada Evropy (Council of Europe)
CM	Výbor ministrů Rady Evropy (Committee of Ministers)
Dodatkový protokol	Dodatkový protokol k Úmluvě o počítačové kriminalitě o kriminalizaci činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů
LZPS	Listina základních práv a svobod
MV	Ministerstvo vnitra
NSZ	Nejvyšší státní zastupitelství
OBP	Odbor bezpečnostní politiky
TZ	Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník
VOP	Veřejný ochránce práv

Úvod

Jelikož v poslední době pozoruji značný nárůst nenávistné rétoriky směřující ať už vůči jednotlivcům, tak i celým skupinám osob, které se něčím odlišují od většinové společnosti, zvolila jsem jako téma své diplomové práce právě nenávistné projevy. Je třeba si uvědomit, že přestože každý má ústavou zaručenou svobodu projevu, i ta má své limity a ne všechny projevy tedy mohou požívat zákonné ochrany. Některé projevy pak dokonce mohou být natolik společensky škodlivé, že jsou kriminalizovány. Tak je tomu právě v případě nenávistných projevů.

Ve své práci jsem se specificky zaměřila na ty projevy, které jsou uskutečněny v internetovém prostředí. Domnívám se totiž, že řada lidí si často ani neuvědomuje, že i na internetu platí stejná pravidla a jejich jednání zde proto může být trestné. Vše navíc ještě umocňuje, že toto prostředí může ve svých uživateliích mnohdy vyvolávat dojem, že jsou zde zcela anonymní. Snadněji proto vyjádří kontroverzní názory, ke kterým by se mimo síť často ani neodvážili.

Přestože je internet skvělým nástrojem, který skýtá řadu funkcí, má i své stinné stránky. Zejména v kontextu nenávistných projevů totiž rozhodně není výhodou, že umožňuje velmi rychle a jednoduše šířit názory mezi široký okruh dalších osob, čímž dle mého zvyšuje společenskou škodlivost daného jednání. Protože je internet pro řadu z nás každodenní součástí života, považuji za důležité v této práci poukázat na to, že i tady platí stejná pravidla a zde vyjádřené nenávistné projevy mohou mít pro jejich autory i své následky v podobě trestní sankce.

Samotné téma navíc považuji za velmi aktuální. Nejenom že se v médiích více objevují zprávy o trestnímu postihu pachatelů, kteří například prostřednictvím Facebooku podněcovali k nenávisti, o aktuálnosti může vypovídat i to, že na nenávistné projevy preventivně upozornil i sám nejvyšší státní zástupce, a to ve spojitosti s útoky Ruské federace na Ukrajinu. Poukázal na to, že veřejné vyjadřování souhlasu s těmito útoky může v některých případech naplnit znaky trestného činu, kdy výslovně zmínil, že veřejný souhlas může být uskutečněn i na internetu a na sociálních sítích.¹

Jako cíl své práce jsem si zvolila zmapování toho, jakým způsobem mohou být nenávistné projevy postihovány, přičemž pozornost má být věnována převážně oblasti práva trestního. V boji s nenávistnými projevy nicméně není dostačující pouhá hrozba v podobě trestní

¹ NSZ, STŘÍŽ, Igor. Informace k možným trestněprávním limitům svobody projevu ve vztahu k situaci na Ukrajině. In: Verejnazaloba.cz [online]. Brno: NSZ, Igor Stříž, pub. 26.2.2022 [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/informace-k-moznym-trestnepravnim-limitum-svobody-projevu-ve-vztahu-k-situaci-na-ukrajine/>

represe. Práce má proto popsat i aktivitu na poli nenávistných projevů činěnou ze strany jednotlivých mezinárodních organizací a dále samotných internetových platforem.

Práce je rozdělena celkem do šesti kapitol, kdy se v úvodu zaměřím na vymezení jednotlivých základních pojmů a dále na popis internetového prostředí, zejména pak jeho předností, pro které je velmi snadné nenávistný obsah šířit.

Druhá kapitola práce je pak věnována jedné z ústavně zaručených základních svobod, s tématem velmi úzce související. Tou je již zmíněná svoboda projevu. Jejím uplatňováním však může být zasahováno také do jiných ústavou zaručených základních práv a svobod, v případě nenávistných projevů pak zejména do rovnosti všech osob v důstojnosti. Kapitola tak popisuje zákonné limity svobody projevu a řešení v případě střetu více základních práv a svobod.

Třetí část je věnována právě jednotlivým způsobům postihu. Zaměřena je přitom převážně na trestní postih, okrajově však zmíním i jiné způsoby. Ve čtvrté části budou podrobněji rozebírány některé dokumenty, vzniklé zejména na půdě mezinárodních organizací, jejichž účelem je zabránění šíření nenávistného obsahu. Konkrétně půjde o Dodatkový protokol k Úmluvě o počítačové kriminalitě, Doporučení výboru ministrů CM/Rec(2022)16 o boji proti hate speech, Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva a na závěr Kodex chování proti nezákonným nenávistným projevům online. V předposlední části budou podrobněji rozebrány jednotlivé trendy na poli nenávistných projevů. Data budou čerpána zejména z výzkumu veřejného ochránce práv a dále z veřejně přístupných pravidelně vydávaných zpráv Ministerstva vnitra. Závěrečná část pak obsahuje návrhy na možnou změnu současné právní úpravy jednotlivých skutkových podstat trestných činů, pod které je nenávistné projevy v internetovém prostředí možno podřadit.

Při zpracování diplomové práce byla užita zejména deskriptivní metoda, v závěrečné části pak rovněž i metoda analytická.

1. Nenávistné projevy v online prostoru

1.1. Vymezení nenávistných projevů

Nenávistné projevy (hate speech) řadíme pod pojem trestných činů z nenávisti (hate crime), který je pojmem širším, neboť v sobě vyjma nenávistných projevů zahrnuje také násilí z nenávisti (hate violence). Rozlišování na hate crime a hate speech však není vždy zcela přesné, neboť nenávistné projevy se někdy spolu s násilím do určité míry překrývají. Přestože v online prostoru není možné realizovat fyzické útoky, i zde můžeme prvky násilí spatřovat. Jako příklad lze uvést podněcování k fyzickým útokům vůči vymezeným skupinám osob, schvalování takovýchto útoků či jejich zaznamenávání a následné zveřejnění.²

Pojem hate crime, jak jej užíváme dnes, vznikl v USA v 80. letech minulého století.³ Přesto je i v dnešní době vymezení samotného pojmu stále problematické a neexistuje jeho jednotná legální definice. Ani v českém právním řádu není definice trestných činů z nenávisti a nenávistného projevu obsažena. Pro vymezení proto mohou posloužit jednotlivé mezinárodní dokumenty.⁴

Jedním z nich je Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28.11.2008⁵ o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva. To obsahuje vymezení výrazu nenávist jakožto „*nenávist založenou na rase, barvě pleti, náboženském vyznání, původu nebo národnostnímu či etnickému původu.*“⁶

S ohledem na téma této diplomové práce, zaměřené na nenávistné projevy v online prostoru je pak významný především Dodatečný protokol k Úmluvě o počítačové kriminalitě o kriminalizaci činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů,⁷ který vznikl na úrovni Rady Evropy. Zde je klíčový článek 2, jenž definuje rasistický a xenofobní materiál. Tím se rozumí „*jakýkoli písemný materiál, obraz nebo jiné vyjádření myšlenek nebo teorií, který obhajuje, podporuje nebo podněcuje nenávist, diskriminaci nebo násilí, proti jakémukoli jednotlivci nebo skupině jednotlivců, na základě rasy, barvy pleti, rodového nebo národního nebo etnického původu, jakož i náboženství, pokud je použito jako záminka namísto nějakého z těchto atributů.*“⁸

² VÝBORNÝ, Štěpán. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 17

³ Tamtéž, s. 19

⁴ STRAKOŠ, Jan. Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého přestupkového práva a úvahy nad nimi). Správní právo [online]. 2021, roč. LIV, č. 1, s. 1-26 [cit. 2024-04-17]. s. 7-9. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-1-2021.aspx>

⁵ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva.

⁶ Viz bod 7 preambule Rámcového rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28.11.2008

⁷ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 9/2015 Sb. m. s.

⁸ Viz čl. 2 odst. 1 Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 9/2015 Sb. m. s.

Na úrovni Rady Evropy je dále možné definici nenávistných projevů nalézt například v Doporučení Výboru ministrů k nenávistným projevům z roku 1997.⁹ Uvedené doporučení pak pod pojem hate speech řadí „*všechny formy projevu, které šíří, podněcují, podporují nebo ospravedlňují rasovou nenávist, xenofobii, antisemitismus nebo jiné formy nenávisti založené na netoleranci, včetně: netolerance vyjádřené agresivním nacionalismem a etnocentrismem, diskriminace a nepřátelství vůči menšinám, migrantům a lidem přistěhovaleckého původu.*“¹⁰

Dle Jiřího Herczega je pak nenávistným projevem „*protiprávní jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu a jeho pohnutkou je apriorní nenávist pachatele vyplývající z příslušnosti oběti útoku k určité rase, národnosti, etnické skupině, náboženství, třídě, či jiné sociální skupině.*“¹¹

K vymezení může dále posloužit definice obsažená v praktickém průvodci, jenž byl vytvořen na půdě Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, přičemž je „*zločinem z nenávisti každý trestný čin spáchaný s předpojatostním motivem.*“¹² Nenávistný delikt tedy musí naplnit dvě charakteristiky, jednak je třeba, aby bylo dané jednání možno podřadit pod konkrétní trestný čin, druhým znakem pak je, že úmyslným předmětem tohoto útoku je osoba s určitou chráněnou charakteristikou.¹³ Tou se myslí „*určitá charakteristika sdílená skupinou, jako je rasa, náboženství, etnická příslušnost, národnost či jiný podobný společný znak.*“¹⁴

Pro účely této práce pak bude s nenávistnými projevy pracováno právě s ohledem na vymezení rasistického a xenofobního materiálu v Dodatkovém protokolu k Úmluvě o počítačové kriminalitě o kriminalizaci činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů.

⁹ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávistný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 19

¹⁰ CoE, CM. Recommendation No. R (97) 20 of the Committee of Ministers to member states on “hate speech.” [online]. Strasbourg: CoE, CM, adopted on 30 October 1997. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrol0vvsU/content/recommendation-no-r-97-20-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-hate-speech-

¹¹ HERCZEG, Jiří. *Trestné činy z nenávisti*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2008. s. 11

¹² STRAKOŠ, Jan. Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého přestupkového práva a úvahy nad nimi). *Správní právo* [online]. 2021, roč. LIV, č. 1, s. 1-26 [cit. 2024-04-17]. s. 7-8. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-1-2021.aspx>

¹³ ORGANIZATION FOR SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE. *Hate Crime Data Collection and Monitoring: A Practical Guide* [online]. 2014. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://www.osce.org/odihr/datacollectionguide>

¹⁴ STRAKOŠ, Jan. Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého přestupkového práva a úvahy nad nimi). *Správní právo* [online]. 2021, roč. LIV, č. 1, s. 1-26 [cit. 2024-04-17]. s. 7-8. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-1-2021.aspx>

1.2. Vymezení online prostoru

Pojem online prostředí bude v této práci užíván jako prostředí internetu. Z pohledu práva jednotná definice internetu neexistuje. Lze říci, že internet není považován za věc ve smyslu § 489 občanského zákoníku,¹⁵ a to přesto, že slouží potřebě lidí. Není však možné si ho přivlastnit či ho ovládat, a tudíž nemůže definici věci naplnit.¹⁶ V českém právním řádu se internet objevuje pod různými označeními, jako je například síť elektronických komunikací či veřejně přístupná počítačová síť.¹⁷ Právě takové označení pak užívá i trestní zákoník, přičemž bude pojem podrobněji rozebrán dále, a to konkrétně v kapitole 3.1.2.

Z technologického pohledu se internetem rozumí systém propojených počítačových sítí, kde jsou jednotlivé počítače, které spolu navzájem komunikují prostřednictvím protokolů TCP/IP.¹⁸ Počítačem pak je *„každý programovatelný stroj, který může provést naprogramovaný seznam instrukcí (...) a reagovat na pokyny zadávané z vnějšku, přičemž zpracovává určitá data, zadaná prostřednictvím vstupních zařízení a výsledky prezentuje pomocí výstupních zařízení.“*¹⁹

1.2.1. Přednost internetového prostředí

Internet se vyznačuje mnoha vlastnostmi, které z něj činí prostředí usnadňující šíření nenávistného obsahu. Skýtá řadu výhod, z nichž lze v první řadě uvést jeho rozšířenost. Nejen že umožňuje šíření myšlenek velkému počtu osob, umožňuje navíc komunikaci s osobami napříč celým světem. Je tudíž velmi snadné přejímat i zahraniční obsah, případně i způsoby jeho propagace.²⁰

S globálností internetu dále souvisí i možnost umisťovat obsah na servery poskytovatelů v jiných zemích. Nenávistný obsah se tak často dostává mimo právní jurisdikci vlastní země.²¹ Bývá umisťován zejména na servery poskytovatelů ve Spojených státech, a to z toho důvodu, že nenávistné projevy zde nejsou trestné, neboť je zde širší ochrana svobody projevu zaručená prvním dodatkem americké ústavy. Umisťování obsahu na tyto servery pak komplikuje činnost orgánů činných v trestním řízení, neboť v případě, že chtějí získat potřebné údaje, jejich žádosti o právní pomoc bývají ze strany Spojených států odmítány. Nemají totiž možnost jejich

¹⁵ Viz § 489 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

¹⁶ RAMEŠOVÁ, Kristina. Právní regulace kybernetické bezpečnosti a její meze. V Praze: C.H. Beck, 2023., s.18

¹⁷ SMEJKAL, Vladimír. Kybernetická kriminalita. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018., s.18

¹⁸ Tamtéž, s. 77

¹⁹ Tamtéž, s. 27

²⁰ VÝBORNÝ, Štěpán. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 64

²¹ GRIVNA, Tomáš a POLČÁK, Radim. Kyberkriminalita a právo. Praha: Auditorium, 2008., s. 145

poskytovatele k poskytnutí údajů nutit.²² Bez nich je ovšem znemožněna identifikace pachatelů a spolu s tím tedy i jejich možný trestní postih.

Internetové prostředí navíc umožňuje umisťovat zde nejrůznější obsah a přitom moci skrýt svou skutečnou identitu pod nejrůznější přezdívky. Právě to pak v lidech snadno vyvolává dojem, že mohou zveřejňovat cokoli, mnohdy i názory a nejrůznější myšlenky, které by se jinak v reálném světě neodvážili hlásat. Uvedená skrytost identity je ovšem zdánlivá, neboť je možno získat IP adresu tohoto uživatele a z ní následně identifikovat konkrétní zařízení a poté jeho uživatele. Přesto však různé přezdívky znesnadňují identifikaci autora nenávistného obsahu. Úplnou anonymitu ale umožňují jiné prostředky, jakými je třeba skrývání IP adresy prostřednictvím VPN.²³ Na tuto skutečnost poukazuje také Nejvyšší státní zastupitelství ve své zprávě o činnosti národního zpravodaje pro boj proti kybernetické kriminalitě, pro ochranu práv k nehmotným statkům a kybernetickou bezpečnost za rok 2022. V ní upozorňuje na to, že současná právní úprava neukládá poskytovatelům povinnost evidovat údaje o využívání služby VPN a jednotliví uživatelé tak zůstávají anonymní.²⁴

Šířit závadný obsah v internetovém prostředí je navíc v porovnání s jinými způsoby šíření informací možné při vynaložení velmi nízkých nákladů.²⁵ Často zde ani náklady být nemusí, k výrobě propagačních materiálů a šíření informací postačuje pouze znalost samotného prostředí a dále případně uživatelská schopnost práce s programy, jež jsou určeny právě k výrobě těchto materiálů. Rovněž k samotnému připojení k internetu není třeba vysokých nákladů.²⁶

Mezi přednosti internetového prostředí patří vedle rozšířenosti, lacinosti a anonymity také jeho bezpečnost. Osoby jsou zde totiž chráněny před fyzickými útoky odpůrců.²⁷

Moderní technologie a internetové prostředí tak značným způsobem zjednodušují nejenom samotnou výrobu nenávistného obsahu, ale také jeho šíření širokému okruhu osob. Rovněž často komplikují přesnou identifikaci autorů, a tedy i jejich možný následný postih.

1.2.2. Možné formy nenávistných projevů v online prostoru

Nenávistný internetový obsah může mít celou řadu podob, ať už jde o projev slovní, obrazový, symbolický, či je obsažen ve videích, hrách nebo písničkách.²⁸ Výborný rozlišuje celkem

²² HERCZEG, Jiří. Trestné činy z nenávisti. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2008. s. 90-91

²³ VÝBORNÝ, Štěpán. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 64-65

²⁴ NSZ. Zpráva o činnosti národního zpravodaje pro boj proti kybernetické kriminalitě, pro ochranu práv k nehmotným statkům a kybernetickou bezpečnost za rok 2022. In: Verejnazaloba.cz [online]. Brno. 2023, 11 s. [cit. 2024-04-08]. s. 5. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1vaNSZ2022-Foldyna.pdf>

²⁵ GŘIVNA, Tomáš a POLČÁK, Radim. Kyberkriminalita a právo. Praha: Auditorium, 2008., s. 145 Gřivna

²⁶ VÝBORNÝ, Štěpán. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 64

²⁷ Tamtéž, s. 65

9 skupin zdrojů nenávisti, kam se řadí jednak oficiální stránky politických stran a přidružených sdružení, mobilizační weby, informační propagandistické servery, sociální sítě, portály zaměřené na reprodukci a sdílení hudby a videí, internetové diskuze, propagandu využívající mailovou komunikaci, stránky umožňující prodej a nákup nenávistného zboží a internetové počítačové hry.²⁹

Oficiální stránky politických stran slouží hlavně k prezentaci politických názorů, které však v případě krajních stran mohou mít nenávistnou rétoriku. Mobilizačními weby jsou myšleny takové, které mají kromě šíření názorů určité skupiny osob za cíl jejich příznivce rovněž přilákat k určité akci, jakou může být účast na demonstraci. S mobilizačními weby jsou pak úzce spjaty informační propagandistické servery, které ovšem na rozdíl od předchozí kategorie nevyzývají k žádným akcím. I tyto weby však mají za cíl přesvědčovat své příznivce o určitém názoru či je v něm utvrzovat.³⁰

Pod portály, které jsou zaměřené na reprodukci a sdílení nenávistných materiálů, lze typicky zařadit YouTube. Zde mohou být zveřejňována nejrůznější videa, ať už prezentující názory určitých osob nebo hnutí,³¹ která mohou vyzývat k násilí. Vedle toho zde mohou být zveřejňována i videa podvržená (deepfakes). Jejich výroba je navíc nyní s ohledem na rozšíření a zdokonalování nástrojů umělé inteligence (AI) značně usnadněna. Útoky prostřednictvím deepfakes se v současné době stávají stále více rozšířené, jejich počet v roce 2023 dle České asociace umělé inteligence v Evropě narostl dokonce o 780 %.³² Falešná videa pak mohou mít za cíl v divácích podněcovat nenávist či dehonestovat konkrétního jednotlivce, ale i celou skupinu osob.³³ Mohou tak například útočit na určitou mediálně známou osobu, politického představitele či národnostní menšinu. Vedle toho k serverům určeným ke sdílení hudby a videí patří i jednotlivé servery s úložištěm, umožňující nahrání nejrůznějšího obsahu, který se následně může dostat k velmi širokému okruhu osob.³⁴

²⁸ STRAKOŠ, Jan. Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého přestupkového práva a úvahy nad nimi). Správní právo [online]. 2021, roč. LIV, č. 1, s. 1-26 [cit. 2024-04-17]. s. 2. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-1-2021.aspx>

²⁹ VÝBORNÝ, Štěpán. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 23

³⁰ Tamtéž, s. 24 -28

³¹ Tamtéž, s. 30

³² ČTK. AI nástroje pro tvorbu deepfakes patří mezi největší rizika pro rok 2024. In: Advokátní deník [online]. Praha: Advokátní deník, pub. 05.01.2024. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2024/01/05/pocet-utoku-deepfakes-loni-vzrostl-na-desetinasobek-mohou-ohrozit-spolecnost/>

³³ STRAKOŠ, Jan. Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého přestupkového práva a úvahy nad nimi). Správní právo [online]. 2021, roč. LIV, č. 1, s. 1-26 [cit. 2024-04-17]. s. 3. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-1-2021.aspx>

³⁴ VÝBORNÝ, Štěpán. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 30

K šíření nenávistného obsahu mohou posloužit také poplašné, falešné zprávy (tzv. hoaxy), jejichž cílem může být mimo jiné vyvolání strachu v lidech či snaha zmanipulovat jejich názor. Lidé, kteří těmto zprávám uvěří, se následně sami podílejí na šíření takovýchto zpráv, když ji bezmyšlenkovitě rozešlou dál a falešná zpráva se pak řetězovitě šíří.³⁵ Díky internetu je navíc rozšíření takové zprávy velmi rychlé. K rozesílání ale nemusí posloužit pouze emaily, sdílení hoaxů může probíhat rovněž na sociálních sítích.

Nenávistný podtext může mít i zboží prodávané v internetových obchodech. Jedná se především o oblečení určené pro příznivce extremistických skupin. Stejně tak se může nenávistný podtext objevovat i v počítačových hrách.³⁶

S nenávistným obsahem se dále můžeme setkat v různých diskuzních fórech, ať už v těch, které jsou primárně určeny pro příznivce extremistických skupin, tak v diskuzích navštěvovaných běžnou populací, například u zpravodajských serverů.

Projevení nenávisti v komentářích však nemusí mít nutně slovní formu, někdy mohou posloužit i prosté symboly (emoji).³⁷ Jako příklad lze uvést mediálně známý případ fotografie prvňáčků ze Základní školy Plynárenská v Teplicích, která se rozšířila na Facebooku. Pod fotografií se začaly objevovat nejrůznější komentáře narážející na odlišný etnický původ a rasu těchto žáků. Mimo jiné se zde objevil i komentář „Rovnou“ s následným připojením symbolu střelné zbraně – revolveru.^{38,39} K projevení názoru v diskuzi dále může dojít i pouhým „olajkováním“ komentáře,⁴⁰ což zjevně značí ztotožnění se s daným obsahem. Je ovšem otázkou, zda by pouhé „olajkování“ nenávistného komentáře dosahovalo takové míry společenské škodlivosti, že by dané jednání mohlo být považováno za trestné.

Širokou možnost šířit nenávist pak umožňují zejména sociální sítě, mezi nimiž je celosvětově nejužívanější Facebook.⁴¹ K samotné povaze sociální sítě Facebook se vyjádřil i Ústavní soud, a to ve svém Nálezu ze dne 30.10.2014, sp. zn. III. ÚS 3844/13, konkrétně

³⁵ Tamtéž, s. 32

³⁶ Tamtéž, s. 32-33

³⁷ STRAKOŠ, Jan. Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého přestupkového práva a úvahy nad nimi). Správní právo [online]. 2021, roč. LIV, č. 1, s. 1-26 [cit. 2024-04-17]. s. 3. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-1-2021.aspx>

³⁸ Trestní příkaz Okresního soudu v Tachově ze dne 10. 9. 2018, sp. zn. 9 T 76/2018

³⁹ Za uvedený komentář byla jeho autorka trestním příkazem Okresního soudu v Tachově uznána vinnou za přečin podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod podle § 356 odstavce 1, odstavce 3 písmena a) trestního zákoníku, přičemž jí byl uložen trest odnětí svobody v délce 8 měsíců, který byl podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání 18 měsíců. Vedle toho jí byl uložen také peněžitý trest ve výměře 20.000 Kč

⁴⁰ STRAKOŠ, Jan. Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého přestupkového práva a úvahy nad nimi). Správní právo [online]. 2021, roč. LIV, č. 1, s. 1-26 [cit. 2024-04-17]. s. 3. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-1-2021.aspx>

⁴¹ STATISTA. Most popular social networks worldwide as of January 2024, ranked by number of monthly active users (in millions). In: Statista. [online]. 2024 [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

v bodech 35 – 39. Popsal, že jde o platformu, která je určena k udržování sociálních kontaktů a sdílení informací, přičemž nabízí celou řadu možností, například umožňuje sdílení multimediálního obsahu či komunikaci mezi jeho uživateli. Ta přitom může probíhat prostřednictvím diskuze, pomocí zpráv nebo na profilu konkrétního uživatele, pod kterým mohou být zveřejňovány nejrůznější příspěvky, a to jak jím samotným, tak i jinými uživateli. Tyto příspěvky pak jsou v závislosti na nastavené míře ochrany soukromí přístupné buď pouze přátelům daného uživatele, nebo všem těm, kteří na Facebooku mají svou registraci, případně i těm, kteří zde registrováni nejsou. Je proto pouze na individuálním nastavení uživatele, kdo bude moci vidět jím zveřejňované informace, kdo bude moci jeho profil vyhledat a také jej kontaktovat.⁴²

„Povaha sociální sítě Facebook není dle názoru Ústavního soudu jednoznačně soukromá či veřejná. Vždy záleží na konkrétních uživateli, jakým způsobem si míru soukromí na svém profilu, případně přímo u jednotlivých příspěvků, nastaví. Teoreticky může uživatel prostřednictvím této sítě komunikovat pouze s jediným dalším uživatelem, a to aniž by tuto komunikaci mohli vidět či do ní zasahovat ostatní uživatelé. Taková komunikace by pak jistě mohla být považována za ryze soukromou, byť uskutečněnou prostřednictvím sociální sítě využívané miliardou uživatelů, stejně jako je za soukromou možno považovat emailovou komunikaci dvou osob, uskutečněnou např. prostřednictvím emailové služby Gmail (www.gmail.com), kterou taktéž využívají miliony uživatelů (obdobně v České republice např. emailová služba dostupná na stránkách www.seznam.cz).“⁴³

Z hlediska výskytu nenávistných projevů na Facebooku Smejkal vymezuje čtyři místa, kde se mohou nacházet, a to jednak profil, skupinu, stránku a v neposlední řadě událost. Profil umožňuje nahrávat fotografie, videa či statusy, v kterých mohou uživatelé sdílet nejrůznější informace, případně i odkazy na jiné weby. Druhým místem je skupina, která umožňuje sdílení obsahu a zasílání zpráv mezi jednotlivými členy,⁴⁴ přičemž lze nastavit, zda bude tato skupina soukromá či naopak přístupná veřejně.⁴⁵ Z pohledu Výborného pak lze Facebookové skupiny rozdělit do tří kategorií, kdy první je určena přímo pro příznivce krajních myšlenek, zejména aktivní členy hnutí, kteří chtějí své názory propagovat dál. Do druhé kategorie se řadí skupiny vytvořené hnutím, jejichž cílem je prezentovat zde své názory, a to nejen vlastním členům, ale i širší veřejnosti. Třetí kategorie pak není propojena s žádným konkrétním sdružením, přesto se

⁴² Nález ÚS ČR ze dne 30.10.2014, sp. zn. III. ÚS 3844/13, publikovaný pod 201/2014 USn.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ SMEJKAL, Vladimír. Kybernetická kriminalita. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018., s. 475

⁴⁵ Rozdíl mezi veřejnými a soukromými Facebook skupinami. Facebook [online]. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: https://cs-cz.facebook.com/help/220336891328465?helpref=faq_content

však jedná o skupiny, které jsou nenávislné, zejména jde o skupiny rasistické. Jako příklad uvádí skupinu s názvem „Cikáni do práce“.⁴⁶ Stránky jsou pak určeny především fanouškům firem, organizací a veřejně známých osobností.

Ke zorganizování určité společné akce slouží facebooková událost. Ta přitom může probíhat jak mimo virtuální svět, tak i online.⁴⁷ I u facebookové události jsou různé možnosti nastavení soukromí, a tedy i toho, kdo může onu událost vidět. Může být dostupná všem, dokonce i osobám, které na Facebooku nemají svůj účet, jindy může být viditelná pouze pro pozvané hosty. Soukromé a veřejné události se liší dále tím, kdo vidí pod událostí sdílený obsah – tedy diskuze, sdílená videa či fotografie.⁴⁸

Ke shora vymezeným místům bych navíc přiřadila také funkci Stories (příběhů), pomocí nichž mohou uživatelé Facebooku sdílet své každodenní zážitky. Principem je, že obsah příběhu zůstane dostupný pouze 24 hodin a jen vybranému okruhu osob. Uživatel si může zvolit, zda si přeje, aby byl jeho příběh přístupný všem nebo pouze jeho přátelům.⁴⁹ Vedle toho zavedl Facebook i funkci Reels, fakticky se ale jedná o krátká videa, která mohou být opět zveřejněna buď veřejně nebo pouze přátelům.⁵⁰ Sdílet Stories a Reels pak umožňuje i další populární síť, kterou je Instagram. Sdílení dvacetičtyřhodinových příběhů je možné rovněž na WhatsAppu. Na sdílení krátkých videí je zaměřena sociální síť TikTok.

⁴⁶ VÝBORNÝ, Štěpán. *Nenávislný internet versus právo*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 28-29

⁴⁷ SMEJKAL, Vladimír. *Kybernetická kriminalita*. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018., s. 476

⁴⁸ Nastavení, kdo si může zobrazit vaši Facebook událost nebo se k ní přidat. Facebook [online]. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: https://cs-cz.facebook.com/help/208747122499067?helpref=about_content

⁴⁹ Sdílení fotky nebo videa v příběhu na Facebooku. Facebook [online]. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: https://cs-cz.facebook.com/help/1825407747718430?helpref=about_content

⁵⁰ Reels. Facebook [online]. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: https://cs-cz.facebook.com/help/753046815962474/?helpref=hc_fnav

2. Nenávistné projevy a svoboda projevu

2.1. Svoboda projevu jako základní svoboda

Klíčovou svobodu, kterou je v souvislosti s nenávistnými projevy třeba uvést, je svoboda projevu, která je jednou z nejstarších ústavně garantovaných svobod. Zakotvena byla již v 18. století ve francouzské Deklaraci práv člověka a občana či v americkém Bill of rights. V současné době je garantována ústavou každého demokratického státu.⁵¹ V ústavním pořádku České republiky je konkrétně zakotvena v článku 17 Listiny základních práv a svobod a umožňuje „vyjadřovat své názory slovem, písmem, tiskem, obrazem nebo jiným způsobem, jakož i svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace bez ohledu na hranice státu.“⁵²

Svoboda projevu je garantována rovněž na mezinárodní úrovni. Lze uvést například Všeobecnou deklaraci lidských práv, schválenou valným shromážděním OSN v roce 1948, konkrétně pak její článek 19, který svobodu projevu zaručuje každému.⁵³ Vedle toho dále v článku 19 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, v rámci Evropské unie je obsažena v článku 11 Listiny základních práv Evropské unie. Na úrovni Rady Evropy je svoboda projevu obsažena v článku 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Vedle označení svoboda projevu se někdy užívá i spojení svoboda slova. Ta je sice z jazykového výkladu pojmem užším, přesto však v důsledku extenzivního výkladu zahrnuje i vyjadřování prostřednictvím různých gest, hudby a podobně.⁵⁴

Ochrana svobody projevu se nevztahuje pouze na šíření názorů a myšlenek, které jsou obsahově neutrální, chráněny jsou rovněž i ty projevy, které mohou být nějakým způsobem šokující, znepokojivé či konfliktní.⁵⁵

Svoboda projevu jako taková nebývá chráněná pouze z hlediska jejího obsahu, chráněny jsou taktéž i prostředky, jejichž prostřednictvím je realizována. Jsou to jak běžné formy, jako je mluvený projev, knihy či tisk, s technologickým rozvojem se postupně přidávaly i další – fotografie, film nebo rozhlasové a televizní vysílání.⁵⁶ „*Je zřejmé, že i technické způsoby šíření informací a myšlenek je nutno zahrnout pod ústavní ochranu svobody projevu, neboť dovedeno ad absurdum, nebude-li sice zakázáno šířit jakýkoliv obsah, ale bude zakázáno vyrábět knihy, tisknout časopisy či provozovat vysílání, půjde o zásah pro svobodu projevu devastující.*“⁵⁷

⁵¹ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, meze, garance. Praha: Leges, 2010., s. 29-30

⁵² Viz čl. 17 odst. 2 LZPS

⁵³ Viz čl. 19 Všeobecné deklarace lidských práv

⁵⁴ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, meze, garance. Praha: Leges, 2010., s. 32-33

⁵⁵ REPÍK, Bohumil. Svoboda projevu versus rasismus ve štrasburské judikatuře. Trestněprávní revue, 2004, č. 2, s. 47-52

⁵⁶ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, meze, garance. Praha: Leges, 2010., s. 83

⁵⁷ Tamtéž, s. 84

V současné době pak z hlediska realizace svobody projevu získaly klíčovou roli počítače a internet.⁵⁸

2.2. Střet svobody projevu s jinými základními právy a svobodami

Mezi jednotlivými základními právy a svobodami někdy dochází k vzájemnému střetu. Právě u nenávistných projevů sice je realizována svoboda projevu, současně jimi však může být zasahováno do jiných práv a svobod garantovaných v LZPS, konkrétně do principu rovnosti všech osob v důstojnosti i v právech,⁵⁹ a do zaručeného práva každého na zachování jeho lidské důstojnosti, dobré pověsti a ochrany jeho jména.⁶⁰ Nenávistné komentáře vedle toho navíc mohou být i diskriminační, přičemž diskriminace, jak vyplývá například z článku 20 odst. 2 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, je nepřípustná. Z článku 3 LZPS pak plyne, že „základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“⁶¹ Žádné právo ani svoboda přitom nemá automaticky přednost před druhým, jsou vzájemně rovnocenná.⁶²

2.3. Omezení svobody projevu

Svoboda projevu není svobodou neomezenou. S omezením počítá samotný článek 17 LZPS, konkrétně 3. odstavce, který stanovuje možnost jejího omezení, a to ve formě zákona. Musí se přitom jednat o opatření, které je v demokratické společnosti nezbytné a musí sledovat legitimní cíl. Tím může být jednak ochrana práv a svobod druhých, bezpečnost státu, veřejná bezpečnost a ochrana veřejného zdraví a mravnosti.⁶³

Splnění těchto tří požadavků vyžaduje také Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod. Rozdílnost však spočívá v tom, že omezení nemusí mít nutně formu zákona.⁶⁴ Obsahuje navíc jiné legitimní cíle. Těmi jsou zájem na národní bezpečnosti, územní celistvosti, veřejné bezpečnosti, předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrana zdraví, morálky, ochrana pověsti

⁵⁸ Tamtéž, s. 83

⁵⁹ Viz čl. 1 LZPS

⁶⁰ Viz čl. 10 odst. 1 LZPS

⁶¹ Viz čl. 3 odst. 1 LZPS

⁶² VOP. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020; Sp. zn.: 47/2019/DIS/PŽ, Č. j.: KVOP-2720/2020 [online]. Brno: Veřejný ochránce práv, 2020, 37 s. [cit. 2024-04-08]. s. 12. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/47-2019-DIS-vyzkum_nenavist.pdf

⁶³ Viz čl. 17 odst. 3 LZPS

⁶⁴ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, meze, garance. Praha: Leges, 2010. s., 32 -33

nebo práv jiných, zabránění úniku důvěrných informací či zachování autority a nestrannosti soudní moci.⁶⁵

Jak tedy vyplývá ze shora uvedeného, v případě, že je projevem zasahováno do veřejného zájmu nebo do práv a svobod jiných, nemusí takovýto projev požívat ochrany. K posouzení, zda převáží zájem na ochraně svobody projevu nebo jiný zájem, je třeba aplikovat test proporcionality, který je blíže představen v následující kapitole.

K omezení svobody projevu může docházet jednak z důvodu jeho obsahu, kdy typickým příkladem budou právě nenávistné projevy, může však být omezena také kvůli formě takového projevu.⁶⁶ Zda je omezení přípustné, bývá posuzováno soudy a mělo by být vždy individuální, s ohledem na konkrétní situaci. Zvažovat by se měla jednak intenzita samotného projevu, dále i jeho kontext a také samotná autorova motivace k učinění projevu.⁶⁷ Vedle toho by mělo být zohledněno také to, zda má daný projev potenciál vyvolat v ostatních lidech určitou reakci, ať už je tato reakce v souladu s projevem nebo naopak může vyvolat reakci proti němu.⁶⁸

V případě, že jsou šířeny či sdělovány osobní názory, není z hlediska omezení projevu rozhodující, zda jsou tyto názory pravdivé či nikoliv. Posuzována by zde měla být zejména míra jejich vulgarity, útočnosti a nebezpečnosti.⁶⁹ K míře hrozícího nebezpečí se pak vyjádřil i Nejvyšší správní soud: „*Proti takto extrémním názorům ... lze ... zasáhnout až tehdy, vznikne-li nikoli jen hypotetické nebezpečí, že uvedené extrémní názory či jejich důsledky mohou začít být skutečně prosazovány a realizovány. Zůstanou-li však v rovině pokojných diskusí, byť po obsahové stránce třeba i velmi extrémních, není zásadně k jejich administrativnímu potlačování důvodu.*“⁷⁰ Nebezpečí tak musí být možné či předpokládané, nemusí však být bezprostředně hrozící.⁷¹

2.4. Test proporcionality

V případě kolize dvou základních práv či základního práva s veřejným zájmem je vždy nutné rozhodnout, který zájem převáží nad druhým a který bude naopak omezen. V těchto situacích dochází k aplikaci tříkrokového testu proporcionality, přičemž jednotlivé kroky

⁶⁵ Viz čl. 10 odst. 2 Úmluvy

⁶⁶ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, meze, garance. Praha: Leges, 2010., s. 202-203

⁶⁷ VOP. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020; Sp. zn.: 47/2019/DIS/PŽ, Č. j.: KVOP-2720/2020 [online]. Brno: Veřejný ochránce práv, 2020, 37 s. [cit. 2024-04-08]. s. 12. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/47-2019-DIS-vyzkum_nenavist.pdf

⁶⁸ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, meze, garance. Praha: Leges, 2010., s. 203

⁶⁹ Tamtéž., s. 127

⁷⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28.08.2009, č.j. 7 As 29/2008-104, publikovaný pod 1969/2010 Sb. NSS

⁷¹ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, meze, garance. Praha: Leges, 2010., s. 204-205

posuzují kritéria vhodnosti, potřebnosti a přiměřenosti. Vhodnost spočívá v posuzování toho, zda konkrétní opatření, které zároveň zasahuje do určitého základního práva, je současně způsobilé dosáhnout sledovaného cíle – tedy ochrany jiného základního práva či ochrany veřejného zájmu. V případě kladného závěru pak následuje další krok a tím je posouzení potřebnosti, tedy posouzení toho, zda není možno sledovaného cíle dosáhnout i jiným prostředkem, který nebude tolik zasahovat do základního práva. Tedy zkoumá, zda neexistuje alternativní a méně omezující řešení. Jestliže pak soud dospěje k názoru, že není možno dosáhnout cíle mírnějším prostředkem, nastupuje k posouzení poslední kritérium, a to přiměřenost (proporcionalita v užším smyslu). Zde se tedy posuzují dvě navzájem kolidující hodnoty, tedy základní právo spolu s veřejným zájmem či základní práva navzájem.⁷² „Zásah je přiměřený, tedy závažnost zásahu do základního práva je v dané konkrétní situaci vyvážena významem sledovaného cíle, neboli oběť přinesená v podobě omezení základního práva se nedostává do nepoměru s užitekem, který omezení přineslo.“⁷³

⁷² KÜHN, Zdeněk; KRATOCHVÍL, Jan; KMEC, Jiří; KOSAŘ, David; ANTOŠ, Marek et al. Listina základních práv a svobod: velký komentář. Praha: Leges, 2022., s. 199-207

⁷³ Nález ÚS ze dne 11.10.2021, sp. zn. II. ÚS 1022/21, publikovaný pod SR 1/2022, s. 8

3. Postih nenávistných projevů v online prostředí

Nejenom že nenávistnými projevy bývá zasahováno do principu rovnosti v důstojnosti jakožto subjektivního práva, svoboda projevu zde může kolidovat i se zájmy veřejnými. Ty pak bývají chráněny veřejným právem a zásahy do těchto zájmů bývají obvykle sankcionovány formou přestupků či jednotlivých trestných činů.⁷⁴

3.1. Postih nenávistných projevů z pohledu trestního práva

3.1.1. Nenávistná pohnutka u trestných činů

Pokud jde o postih nenávistných projevů z pohledu trestního práva, je český trestní zákoník postaven na *trojkolejném systému*. Konkrétně totiž vymezuje trestné činy, v nichž je předsudečná pohnutka znakem již samotné základní skutkové podstaty. Dále pak obsahuje trestné činy, u kterých tato pohnutka tvoří znak kvalifikované skutkové podstaty,⁷⁵ jako příklad lze uvést trestný čin vraždy.⁷⁶ Do třetice pak spáchání trestného činu z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky představuje okolnost přitěžující,⁷⁷ tedy takovou okolnost, k níž by měl soud přihlížet při stanovení druhu a výměry trestu.⁷⁸

Veřejná ochránkyně práv Mgr. Anna Šabatová, Ph.D. však ve svém doporučení k nenávistným projevům kritizovala vymezení jednotlivých zranitelných a chráněných skupin a poukázala na to, že v ochraně jednotlivých osob je vytvářena disproporce, neboť trestní zákoník dostatečně nepamatuje na všechny skupiny osob. Konkrétně pak zmínila LGBT+ osoby, skupiny charakterizované majetkem, sociálním původem, rodem, zdravotním postižením, věkem nebo pohlavím.⁷⁹

Jelikož jsou nenávistné trestné činy motivovány předsudky a nenávistí vůči vymezené skupině osob, případně jednotlivci, a to kvůli některému z charakteristických znaků, budou nejprve tyto jednotlivé předsudečné pohnutky vymezeny. Trestní zákoník ve vymezených

⁷⁴ BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, meze, garance. Praha: Leges, 2010., s. 70-71

⁷⁵ VOP. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020; Sp. zn.: 47/2019/DIS/PŽ, Č. j.: KVOP-2720/2020 [online]. Brno: Veřejný ochránce práv, 2020, 37 s. [cit. 2024-04-08]. s. 13. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/47-2019-DIS-vyzkum_nenavist.pdf

⁷⁶ Viz § 140 odst. 3 písm. g) TZ

⁷⁷ Viz § 42 písm. b) TZ

⁷⁸ Viz § 39 odst. 3 TZ

⁷⁹ VOP. Doporučení veřejné ochránkyně práv k nenávistným projevům na internetu; Sp. zn.: 67/2018/DIS/JV, Č. j.: KVOP-2550/2020 [online]. Brno: Veřejný ochránce práv, 2020, 14 s. [cit. 2024-04-08]. s. 8. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/67-2018-DIS-JV-doporuceni.pdf>

skutkových podstatách obsahuje jako pohnutku příslušnost k rase, etniku, národnosti, třídě, jiné skupině osob⁸⁰, či pro politické přesvědčení nebo náboženské vyznání.⁸¹

3.1.1.1. Rasa

Pojem rasa je obtížné jednoznačně definovat, v jednotlivých vědních oborech je na něj totiž nahlíženo různě. Z pohledu mezinárodních organizací jde navíc pozorovat odmítavý postoj k jeho užívání, což je patrné z jednotlivých dokumentů a prohlášení vydaných na úrovni OSN, ale také v rámci Evropské unie.⁸² „Evropská unie odmítá všechny teorie, které se pokoušejí určit existenci rozdílných lidských ras. Používání výrazu „rasa“ v této směrnici nijak neznamená přijetí takových teorií.“⁸³

Z pohledu trestního zákoníku se rasou rozumí „skupina lidí lišící se od jiné různými typickými (zejména tělesnými) znaky, které se týkají jak vzhledu, zejména barvy pleti, vlasového porostu, tvaru nosu, rtů apod., tak i temperamentu, energie apod.“⁸⁴ V souladu s mezinárodními úmluvami, příkladem lze uvést Mezinárodní úmluvu o odstranění všech forem rasové diskriminace, je třeba pojem vztahovat i na rasové podskupiny.⁸⁵

3.1.1.2. Etnikum

Stejně jako příslušnost k rase je i příslušnost k etnické skupině vnímána jako kategorie objektivní, tedy taková, kterou si daný jedinec nevybírám. Na rozdíl od rasy, kde jsou rozhodující biologické znaky, jsou u etnika rozhodující znaky sociální a kulturní. Etnikum spojuje především společný původ, jazyk či tradice. Není ovšem podstatné, zda daný jedinec skutečně má s ostatními nějaké společné vazby a zda svou příslušnost k etniku vnímá či nikoliv.⁸⁶

3.1.1.3. Národní původ

Na rozdíl od etnické skupiny, s níž bývá národnost někdy zaměňována, se zde navíc objevuje subjektivní prvek. Ten spočívá v tom, že si dotyčný volí, zda chce být příslušníkem konkrétního národa a ten jej současně za svého člena musí přijmout.⁸⁷ Že je třeba vůle jedince

⁸⁰ Viz § 356 odst. 1 TZ

⁸¹ Viz § 352 odst. 2 TZ

⁸² ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, ŠKVAIN, Petr. § 352 [Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4431.

⁸³ Viz bod 6 preambule Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ, 32000L0043

⁸⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, ŠKVAIN, Petr. § 352 [Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4433.

⁸⁵ Tamtéž, s. 4431-4433.

⁸⁶ Tamtéž, s. 4433-4434.

⁸⁷ Tamtéž, s. 4434-4435.

být členem konkrétního národa, pak vyplývá i ze zákona o právech příslušníků národnostních menšin.⁸⁸

Národem se pak rozumí určité společenství, které vzniklo v důsledku působení různých faktorů, ať už jazykových, geografických či dalších. Musí být uznávaný, zpravidla se vyznačuje společnou historií, řečí, kulturou a často má vztah ke konkrétnímu území.⁸⁹

3.1.1.4. Politické přesvědčení

Politické přesvědčení úzce souvisí s právem sdružovacím, které umožňuje účast na politickém životě ve státě. Ne nutně je ale politické přesvědčení vázáno na konkrétní hnutí či politickou stranu. Je spojeno s určitým názorem na uspořádání veřejných věcí, směřování vnitřní i vnější politiky, otázky daní a podobně. Charakter přesvědčení navíc musí být trvalejší, nejedná se o pouhý názor na aktuální politickou otázku.⁹⁰

3.1.1.5. Náboženské vyznání

Jednou ze základních svobod je svoboda náboženského vyznání, kdy každému náleží „právo svobodně projevat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním.“⁹¹ Vedle toho je zaručeno i právo být bez náboženského vyznání.⁹²

Vyznáním se rozumí určitý vztah k náboženství. K němu se může jedinec hlásit, veřejně i v soukromí, postačuje i pokud pouze vyznává víru, aniž by byl členem konkrétní církve či náboženské společnosti. Vyznávat může také individuální víru, která není navázána na konkrétní náboženství.⁹³

3.1.1.6. Třída

Třídou je určitá sociálně vymezená skupina osob, jejíž příslušníci mají obdobnou společenskou pozici, a to s ohledem na jejich příjmy, vzdělání, životní styl a podobně. Do

⁸⁸ Viz § 2 odst. 2 zákona č. 273/2001 Sb.

⁸⁹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, GRÍVNA, Tomáš. § 355 [Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4474.

⁹⁰ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, ŠKVAJN, Petr. § 352 [Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4435-4436.

⁹¹ Viz § 2 odst. 1 zákona č. 3/2002 Sb.

⁹² Viz čl. 15 odst. 1 LZPS

⁹³ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, ŠKVAJN, Petr. § 352 [Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4436-4437.

nejvýše postavené třídy se řadí nejbohatší členové společnosti, naopak v nejnižší třídě jsou její nejchudší členové.⁹⁴

3.1.1.7. Jiná skupina osob

Jinou skupinou osob se myslí skupina nejméně tří osob, z nichž jednotlivce s touto skupinou spojují určité vztahy, charakteristiky či společné zájmy. Může jím být proto například skupina fanoušků určitého sportovního klubu, profesní komora⁹⁵ nebo třeba předčasně narozené děti, jak vyplývá z medializovaného případu bývalého poslance J. Š.^{96,97}

3.1.2. Spáchání trestného činu veřejně přístupnou počítačovou sítí

Jak již bylo dříve zmíněno, trestní zákoník k vymezení internetového prostředí užívá označení veřejně přístupná počítačová síť. V jednom ze svých výkladových ustanovení pak stanovuje, že právě užitím veřejně přístupné počítačové sítě je trestný čin spáchán veřejně.⁹⁸

Nelze však konstatovat, že každý trestný čin spáchaný v prostředí internetu je spáchán veřejně. K tomu se vyjádřil i Ústavní soud, když poukázal na to, že pokud má být jednání posouzeno jako veřejné, spáchané využitím veřejně přístupné počítačové sítě, musí být z hlediska škodlivosti jednání srovnatelné s užitím tisku, filmu nebo rozhlasu, tedy dalších způsobů veřejného spáchání uvedených ve stejném odstavci. Dále je navíc třeba pohlížet na rozsah osob, jež mohou být takovýmito jednáním dotčeny. V případě, že je ke spáchání trestného činu užito sociální sítě, měl by soud vzít v potaz její funkcionality a z toho posoudit, jak dané prostředí ovlivní rozsah trestné činnosti, tedy zda se škodlivé jednání může dotknout pouze jednotlivců či podstatně širšího okruhu osob. Teprve na základě těchto zjištění by měl posoudit, zda lze jednání kvalifikovat jako veřejné spáchané veřejně přístupnou počítačovou sítí. Pokud by sociální síť byla užita pouze k zasílání soukromých zpráv, přičemž takové jednání by bylo možno podřadit pod některou ze skutkových podstat trestných činů (v daném případě se jednalo o výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií), a uvedená zpráva by byla zaslána pouze několika konkrétním příjemcům, nemohlo by jednání znak veřejného spáchání naplnit.⁹⁹

⁹⁴ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, GRIVNA, Tomáš. § 356 [Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4483.

⁹⁵ Tamtéž, s. 4483-4484.

⁹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 06.04.2022, sp.zn. 11 Tdo 210/2022

⁹⁷ Obžalovaný na svém facebookovém profilu označil předčasně narozené děti za „nevyvinuté zrůdy“, za což byl shledán vinným z přečinu podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod dle § 356 odst. 1, 3 písm. a TZ.

⁹⁸ Viz § 117 TZ

⁹⁹ Nález ÚS ČR ze dne 20. 08. 2013, sp.zn. I. ÚS 1428/13, publikovaný pod 150/2013 USn.

Nejvyšší soud ve stanovisku trestního kolegia ze dne 30.01.2013 sp. zn. Tpjn 300/2012 konstatoval, že v případě zasílání pornografického díla do emailové schránky, která je chráněna přístupovým heslem, nemůže být naplněn znak spáchání veřejně přístupnou počítačovou sítí. Zasílání obsahu do emailových schránek připodobňuje poštovní korespondenci. K obsahu korespondence by totiž neměl mít přístup neomezený okruh osob, ale pouze odesílatel a příjemce. Ke spáchání tímto způsobem sice je použita počítačová síť, ale nikoliv veřejně přístupným způsobem. Pokud by však došlo k rozeslání do emailových schránek většího počtu adresátů a jednání by tedy mohlo být závažností srovnatelné s šířením jako v případě tisku, filmu, rozhlasu, televize či veřejně přístupné počítačové sítě, mohlo by shora popsané jednání naplnit znak spáchání veřejně a to jiným obdobným způsobem.¹⁰⁰

Přestože se oba výše uvedené závěry soudů týkaly šíření dětské pornografie na internetu, je možné je aplikovat i na šíření nenávistného obsahu ať už na sociálních sítích, tak prostřednictvím emailové komunikace.

3.1.3. Vybrané skutkové podstaty trestných činů

Pokud jde o stanovení konkrétních trestných činů, lze dle Výborného nenávistné projevy na internetu podřadit pod následující skutkové podstaty: násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 TZ), hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355 TZ), podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 TZ), založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403 TZ), projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§ 404 TZ) a popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (§ 405 TZ). Do úvahy pak přichází i aplikace dalších skutkových podstat jako nebezpečné vyhrožování či pronásledování (§ 353, 354 TZ), podněcování nebo schvalování trestného činu (§ 364, § 365 TZ) či trestné činy proti právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství (§ 180 - § 184 TZ).¹⁰¹ Z výzkumu veřejného ochránce práv, zaměřeného na nenávistné projevy na internetu, pak plyne, že nad rámec výše stanovených trestných činů můžeme do seznamu zařadit také poškození cizích práv (§ 181 TZ), pomluvu (§ 184 TZ), podporu a propagaci terorismu (§ 312e), vyhrožování teroristickým trestným činem (§ 312f TZ), křivé obvinění (§ 345) a šíření poplašné zprávy (§ 357 TZ).¹⁰²

¹⁰⁰ Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.01.2013, sp. zn. Tpjn 300/2012, publikováno pod č. R 20/2013 tr.

¹⁰¹ VÝBORNÝ, Štěpán. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, str. 76-77.

¹⁰² VOP. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020; Sp. zn.: 47/2019/DIS/PŽ, Č. j.: KVOP-2720/2020 [online]. Brno: Veřejný ochránce práv, 2020, 37 s. [cit.

Novelou č. 220/2021 Sb. s účinností od 1. 1. 2022 byl do trestního zákoníku zakotven nový trestný čin – šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka¹⁰³ (§ 403a TZ). V uvedeném výčtu proto nebyl obsažen, bezesporu sem však bude patřit.

Níže budou následně podrobněji rozebrány jednotlivé trestné činy, konkrétně půjde o 1. násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 TZ), 2. hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355 TZ), 3. podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 TZ), 4. založení, podporu a propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403 TZ), 5. šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§403a), 6. projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka (§ 404 TZ) a 7. popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (§ 405 TZ). Zbývající trestné činy (§ 180 - § 184, § 312e, § 312f, § 345, § 353, § 354, § 357, § 364 a § 365 TZ) ve své skutkové podstatě neobsahují předsudečnou pohnutku vůči vymezeným jedincům či skupině osob pro některý jejich charakteristický znak, kdy pachatelé bývají zpravidla motivováni k danému jednání nenávistí či záští vůči daným osobám. V této práci proto nebudou podrobněji rozebrány. Nicméně není vyloučeno, že jejich spáchání může být takovouto pohnutkou vedeno. K dané skutečnosti by poté mělo být přihlíženo jako k přitěžující okolnosti.

Jednotlivé shora vymezené trestné činy můžeme rozdělit na ty, u nichž je spáchání veřejně přístupnou počítačovou sítí uvedeno jako znak kvalifikované skutkové podstaty. Jedná se tedy o skutečnost, která doplňuje základní skutkovou podstatu o další znak, který určuje vyšší stupeň škodlivosti daného činu pro společnost.¹⁰⁴ Konkrétně jde o trestné činy v § 355, § 356, § 403 a § 403a TZ.¹⁰⁵ Mimo to je spáchání veřejně přístupnou počítačovou sítí jako znak kvalifikované skutkové podstaty obsaženo také u trestného činu násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci § 352 TZ.¹⁰⁶ Ten ovšem obsahuje tři základní skutkové podstaty¹⁰⁷ a spáchání veřejně přístupnou počítačovou sítí se zde nevztahuje k základní skutkové podstatě, v níž je vymezena nenávistná pohnutka.¹⁰⁸

2024-04-08]. s. 13. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/47-2019-DIS-vyzkum_nenavist.pdf

¹⁰³ Viz čl. III, bod 51 zákona č. 220/2021 Sb.

¹⁰⁴ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022., s. 171.

¹⁰⁵ Viz § 355 odst. 2 písm. b) TZ, § 356 odst. 3 písm. a) TZ, § 403 odst. 2 písm. a) TZ a § 403a odst. 2 písm. b) TZ

¹⁰⁶ Viz § 352 odst. 3 písm. b) TZ

¹⁰⁷ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, ŠKVAJN, Petr. § 352 [Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4428

¹⁰⁸ Viz § 352 TZ

Z pohledu struktury zvláštní části trestního zákoníku lze část trestných činů (konkrétně § 352, § 355, a § 356 TZ) zařadit do hlavy X., vymezující trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných. Konkrétně se řadí do 5. dílu této hlavy – trestných činů narušující soužití lidí. Druhovým objektem je zde zájem na ochraně veřejného pořádku před jednáním, které hrubě narušuje lidské soužití. Zejména mají tyto skutkové podstaty chránit skupiny, ale i jednotlivce před vyhrožováním a útoky motivovanými rasistickou nebo xenofobní pohnutkou.¹⁰⁹ Vnitřním podnětem, který tedy pachatele vede ke spáchání těchto trestných činů¹¹⁰ tak zpravidla bývá nenávist či zášť vůči těmto osobám.¹¹¹ U všech tří uvedených trestných činů je pak individuálním objektem rovnost lidí a zájem na ochraně před diskriminací.¹¹²

Tyto skutkové podstaty byly do trestního zákoníku zakotveny, aby provedly závazek, jenž vyplývá z Mezinárodní úmluvy o odstranění všech forem rasové diskriminace.¹¹³ Na základě ní se jednotlivé smluvní státy zavázaly kriminalizovat jednání, které jakkoliv rozšiřuje ideje založené na rasové nadřazenosti nebo nenávisti a jednání, které k rasové diskriminaci podněcuje. Dále se pak zavázaly kriminalizovat jednání podněcující k násilným činům jakož i samotné násilné činy směřující proti jakékoliv rase nebo skupině osob jiné barvy pleti nebo etnického původu a také jakoukoli podporu rasistické činnosti.¹¹⁴

Z pohledu subjektivní stránky se u všech vyžaduje úmysl, přičemž postačuje úmysl nepřímý (eventuální).¹¹⁵ Bude tedy stačit, pokud pachatel věděl, že svým jednáním může

¹⁰⁹ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022., s. 872.

¹¹⁰ Tamtéž, s. 255.

¹¹¹ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, ŠKVAIN, Petr. § 352 [Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4437.; ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, GŘIVNA, Tomáš. § 355 [Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4476.; ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, GŘIVNA, Tomáš. § 356 [Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4484.

¹¹² ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, ŠKVAIN, Petr. § 352 [Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4428.; ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, GŘIVNA, Tomáš. § 355 [Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4471.; ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, GŘIVNA, Tomáš. § 356 [Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4480.

¹¹³ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022., s.917, s. 921, s. 924.

¹¹⁴ Viz čl. 4, písm. a) Vyhlášky č. 95/1974 Sb., ve znění pozdějších předpisů, vyhláška ministra zahraničních věcí o Mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace

¹¹⁵ Viz § 352, § 355, § 356, § 403, §403a, § 404 a § 405 TZ

způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, přičemž pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.¹¹⁶

Zbývající trestné činy (§ 403, § 403a, § 404 a § 405 TZ), jsou zařazeny do hlavy XIII. zvláštní části trestního zákoníku – trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy. Specificky pak spadají do jejího prvního dílu vymezujícího trestné činy proti lidskosti. Jejich druhovým objektem je zájem společnosti žít v klidu a míru.¹¹⁷ I zde je u všech skutkových podstat vyjma § 405 TZ individuálním objektem rovnost lidí.¹¹⁸ U popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia (§ 405 TZ) je pak individuálním objektem ochrana společnosti před popíráním, zpochybňováním, schvalováním a ospravedlňováním nacistického, komunistického nebo jiného genocidia nebo nacistických, komunistických nebo jiných zločinů proti lidskosti nebo válečných zločinů nebo zločinů proti míru.¹¹⁹

I tyto trestné činy jsou trestnými činy úmyslnými, kdy postačuje úmysl nepřímý.¹²⁰

3.1.3.1. § 352 TZ – Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci

Tento trestný čin obsahuje tři základní skutkové podstaty, z nichž předsudečná pohnutka je obsažena ve skutkové podstatě vymezené ve druhém odstavci. Objektivní stránka zde spočívá v užití násilí či vyhrožování usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu.¹²¹ Užitím násilí se zde myslí určitý fyzický útok směřovaný vůči konkrétní osobě či věci,¹²² v internetovém prostředí tak z jeho povahy není možno se takového jednání dopustit. V úvahu nicméně přichází ono vyhrožování, kdy může být vyhrožováno jednak usmrcením, tedy jakýmkoliv úmyslným zbavením života,¹²³ dále pak ublížením na zdraví, čímž se rozumí způsobení takového stavu, který záleží „v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který

¹¹⁶ Viz § 15 odst. 1 písm. b) TZ

¹¹⁷ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022., s. 975.

¹¹⁸ ŠÁMAL, Pavel, HERCZEG, Jiří, GRIVNA, Tomáš, DVOŘÁK, Marek. § 403 [Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4769.; GRIVNA, Tomáš, DVOŘÁK, Marek. § 403a [Šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4783.; ŠÁMAL, Pavel, HERCZEG, Jiří, GRIVNA, Tomáš, DVOŘÁK, Marek. § 404 [Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4787.

¹¹⁹ ŠÁMAL, Pavel, HERCZEG, Jiří, GRIVNA, Tomáš, DVOŘÁK, Marek. § 405 [Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4794.

¹²⁰ Viz § 403, §403a, § 404 a § 405 TZ

¹²¹ Viz § 532 TZ

¹²² ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, ŠKVAJN, Petr. § 352 [Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4437.

¹²³ ŠÁMAL, Pavel. § 140 [Vražda]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1863.

*porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření.*¹²⁴ Vyhrožováno pak může být i způsobením škody velkého rozsahu, kterou se myslí taková škoda, která dosahuje částky alespoň ve výši 10 milionů Kč.¹²⁵

Předmětem útoku je zde jednak samotný jednotlivec, ale může jím být i skupina obyvatel, tedy skupina alespoň tří osob.¹²⁶ Obligatorním znakem je pak diskriminační pohnutka, která se váže na příslušnost dané osoby či skupiny osob k určité skupině a to na základě rasy, příslušnosti k etnické skupině, národnosti, politickém přesvědčení, vyznání nebo proto, že je osoba skutečně nebo domněle bez vyznání.¹²⁷ Příslušnost k takovéto skupině pak může být i pouze domnělá, rozhoduje jen pachatelovo přesvědčení o takové příslušnosti. Tato pohnutka pak zpravidla vychází z nenávisti pachatele vůči vymezené skupině.¹²⁸ Shora vymezený výčet chráněných jednotlivců či skupin je taxativní. Pokud by tedy popsání jednání směřovalo například vůči některému z příslušníků komunity LGBT+, skupině vymezené věkem či jakékoliv jiné skupině, nebylo by možné jej pod vymezenou skutkovou podstatu podřadit. V uvedeném případě by však v úvahu přicházela aplikace vůči násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci subsidiárního trestného činu, a to konkrétně trestného činu nebezpečného vyhrožování dle ust. § 353 odst. 1 TZ. Ten nicméně neumožňuje uložit tak přísný trest. Za spáchání trestného činu podle § 352 odst. 2 hrozí trest odnětí svobody v rozsahu 6 měsíců až tří let, vedle toho za nebezpečné vyhrožování hrozí uložení zákazu činnosti nebo trestu odnětí svobody až na jeden rok.¹²⁹

3.1.3.2. § 355 TZ – Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob

U tohoto trestného činu spočívá objektivní stránka ve veřejném hanobení národa, jeho jazyka, některé rasy nebo etnické skupiny. Dále pak může být hanobena i skupina osob, a to pro jejich skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání či proto, že jsou skutečně nebo domněle bez vyznání.¹³⁰ I zde je tedy skupina osob taxativně vymezena.

Za hanobení se považuje hrubě urážlivý a znevažující projev, přičemž může být učiněn v jakékoliv formě. Z pohledu slovních projevů jím může být jak pouhá nadávka, tak i urážlivý

¹²⁴ Viz § 122 odst. 1 TZ

¹²⁵ Viz § 138 odst. 1, písm e) TZ

¹²⁶ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, ŠKVAJN, Petr. § 352 [Násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4431.

¹²⁷ Viz § 532 odst. 2 TZ

¹²⁸ Tamtéž, s. 4437-4438.

¹²⁹ Viz § 353 odst. 1 TZ

¹³⁰ Viz § 355 TZ

výrok.¹³¹ Nejvyšší soud se pak ve svém usnesení č. j. 7 Tdo 532/2014-24 ze dne 07.05.2014 zabýval i tím, zda je jako hanobící možno považovat ty výroky, které by jinak samy o sobě šly považovat za neutrální. V posuzovaném případě se konkrétně zabýval označením „opice“, kdy uvedené zaznělo při utkání z úst hokejového fanouška a směřovalo vůči hráči soupeřova týmu, jenž byl tmavé pleti. Nejvyšší soud zde dospěl k závěru, že pod hanobení lze zahrnout i takový výrok, „jehož doslovné znění je samo o sobě indiferentní a jehož hrubě urážlivá a znevažující povaha vyplývá z okolností, za nichž byl pronesen.“¹³²

I zde je vyžadována pohnutka spočívající v příslušnosti skupiny osob ke skutečné nebo domnělé rase, etnické skupině, národnosti, politickém přesvědčení, vyznání nebo jeho absenci. Zpravidla pak bude pachatel motivován nenávistí či záští vůči vymezené skupině. Přestože skutková podstata chrání před hanobícími výroky pouze tyto skupiny osob, a nikoliv samotné jednotlivce, mohou být i výroky směřující proti jednotlivcům trestné, jestliže je jejich skutečným smyslem útočit na vymezenou skupinu.¹³³

Jakožto okolnost, která zde podmiňuje použití vyšší trestní sazby, je mimo jiné spáchání daného jednání veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.¹³⁴

3.1.3.3. § 356 TZ – Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod

Objektivní stránka v první skutkové podstatě tohoto trestného činu spočívá ve veřejném podněcování k nenávisti, které cílí na některý národ, rasu, etnickou skupinu, náboženství, třídu nebo jinou skupinu osob či podněcuje k omezování práv a svobod jejich příslušníků.¹³⁵

Jako podněcování k nenávisti jsou posuzovány takové projevy, jenž mají v ostatních vzbudit emocionálně silně negativní vztah vůči vymezené skupině osob, jejich forma přitom není rozhodující. Jelikož se jedná o trestný čin ohrožovací, pro trestnost není rozhodující, zda skutečně k vyvolání nenávisti dojde či zda budou omezena práva a svobody příslušných osob.¹³⁶

Jakožto okolnost, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, pak je, když se shora popsaného jednání dopustí pachatel vedle jiných prostředků také prostřednictvím veřejně přístupné počítačové sítě nebo jiným obdobně účinným způsobem. Jako další okolnost je, pokud

¹³¹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 07.05.2014, č.j. 7 Tdo 532/2014-24

¹³² Tamtéž.

¹³³ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, GŘIVNA, Tomáš. § 355 [Hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4469.

¹³⁴ Viz § 355 odst. 2 písm. b) TZ

¹³⁵ Viz § 356 odst. 1 TZ

¹³⁶ ŠÁMAL, Pavel, ŠÁMALOVÁ, Milada, GŘIVNA, Tomáš. § 356 [Podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4480-4482.

se tímto činem pachatel aktivně účastní na činnosti skupiny, organizace nebo sdružení hlásající diskriminaci, násilí, rasovou, etnickou, třídní, náboženskou nebo jinou nenávist.¹³⁷

Objektivní stránka druhé skutkové podstaty pak spočívá ve spolčení nebo srocní ke shora popsanému jednání.¹³⁸

3.1.3.4. § 403 TZ – Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka

U tohoto trestného činu spočívá objektivní stránka ve třech druzích jednání, a to jednak v založení, podpoře nebo propagaci takového hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka či hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob.¹³⁹

Hnutím se rozumí skupina nejméně tří osob, která má alespoň částečně organizační strukturu a určité společné postoje. Zpravidla však nebude splňovat podmínky registrace ve smyslu zákona o sdružování v politických stranách a politických hnutích.¹⁴⁰ Cíl hnutí, kterým je potlačení práv a svobod člověka či hlásání nenávisti vůči vymezené skupině lidí, pak musí být společný většině jeho členů. K trestnosti by proto nepostačovalo, pokud k danému cíli pouze menší radikální část hnutí.¹⁴¹

Jako založení hnutí je chápáno jednak jeho formální založení, například podle občanského zákoníku (spolek, nadace apod.), ale i založení neformální. Podporou se pak rozumí nejenom podpora finanční, může být rovněž materiální spočívající například v poskytnutí prostor pro jeho činnost, může se ale jednat i podporu čistě morální. Propagací je pak určitá snaha rozšířit o tomto hnutí a jeho činnosti ve společnosti povědomí a přilákat pak jeho další stoupence.¹⁴²

Pokud jde o podporu a propagaci, pachatel zde nutně nemusí být členem takového hnutí. Je však třeba, aby prokazatelně věděl o tom, že jeho činnost směřuje k potlačování práv a svobod či hlásá zášť.¹⁴³ I zde je pak jednou z okolností, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby

¹³⁷ Viz § 356 odst. 3 písm. TZ

¹³⁸ Viz § 356 odst. 2 TZ

¹³⁹ Viz § 403 odst. 1 TZ

¹⁴⁰ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022., s. 983.

¹⁴¹ ŠÁMAL, Pavel; HERCZEG, Jiří; GRIVNA, Tomáš; DVOŘÁK, Marek. § 403 [Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4774.

¹⁴² Tamtéž, s. 4774-4776.

¹⁴³ Tamtéž, s.4776-4777.

spáchání veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.¹⁴⁴ V daném případě se pak jedná o zvlášť závažný zločin,¹⁴⁵ u něž je navíc trestná i příprava.¹⁴⁶

3.1.3.5. § 403a TZ – Šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka

Jedná se o subsidiární trestný čin ve vztahu k trestnému činu založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka dle § 403 TZ.¹⁴⁷ Objektivní stránka spočívá v jednání, kdy pachatel ve větším rozsahu vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného vytvoří dílo, přičemž toto dílo vyobrazuje, zachycuje nebo jinak znázorňuje symboly, zejména loga, vlajky, odznaky, uniformy a jejich části, hesla, výroky, prohlášení, slogany a formy pozdravů, představitele nebo projevy představitelů hnutí, které je uvedeno v § 403 odst. 1, tedy hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob.¹⁴⁸

Výrobou se myslí jakékoliv zhotovení díla.¹⁴⁹ Pojmy dovozu, vývozu a průvozu pak jsou vykládány v souladu s celními předpisy, zejména s nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 952/2013 ze dne 9. října 2013, kterým se stanoví celní kodex Unie.¹⁵⁰ Nabídnutí je předložení díla jiné osobě k převzetí, může být přitom nabízeno úplatně i bezúplatně a není ani rozhodující, zda k přijetí nabídky následně dojde. Činit dílo veřejně přístupným pak znamená, že je dílo uveřejněno takovým způsobem, aby se s ním mohl kdokoliv seznámit, tedy například uveřejněním na webových stránkách či sociálních sítích. Zprostředkování je pomoc k přístupu k dílu či při jeho nabízení. Jako uvedení do oběhu se pak chápe takové jednání, jehož cílem je dílo rozšířit mezi větší počet osob. Prodejem se rozumí úplatný převod nebo zpřístupnění díla. Opatření díla jinému jinak pak spočívá v jiném způsobu předání díla než jeho prodejem, zde dílo

¹⁴⁴ Viz § 403 odst. 2 písm a) TZ

¹⁴⁵ Viz § 14 odst. 3 TZ

¹⁴⁶ Viz § 403 odst. 3 TZ

¹⁴⁷ GRIVNA, Tomáš, DVOŘÁK, Marek. § 403a [Šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4785.

¹⁴⁸ Viz § 403a odst. 1 TZ a § 403 odst. 1 TZ

¹⁴⁹ GRIVNA, Tomáš. § 191 [Šíření pornografie]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2391.

¹⁵⁰ ŠÁMAL, Pavel, ŘÍHA, Jiří. § 261 [Porušení předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 3455.

ovšem není vytvořeno přímo pachatelem,¹⁵¹ to je až v případě vytvoření díla pro jiného, kdy jej pachatel individuálně vyrobí pro konkrétní osobu.¹⁵²

Určení většího rozsahu pak vždy spočívá na posouzení okolností konkrétního případu, je třeba zvažovat například počet takovýchto děl, či zda byla šířena opakovaně. Dílo pak může mít i podobu digitální.¹⁵³

Jako jednu z možných okolností, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, je, že se uvedeného jednání pachatel dopustí veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.¹⁵⁴

Protiprávnost shora vymezeného jednání je však vyloučena, pokud je uvedené dílo určeno ke vzdělávání, výzkumu, umění, podávání zpráv o aktuálních nebo historických událostech nebo k jiným obdobným účelům.¹⁵⁵

3.1.3.6. § 404 TZ – Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka

I tento trestný čin je ve vztahu k trestnému činu založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka § 403 TZ trestným činem subsidiárním.¹⁵⁶ Objektivní stránka zde spočívá ve veřejném projevení sympatií k hnutí, které směřuje k potlačení práv a svobod člověka nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob.¹⁵⁷ Toto hnutí pak musí v době projevení sympatií stále existovat. Jako projev sympatií se zde bere projevení kladného vztahu či obdivu k danému hnutí, na rozdíl od § 403 však cílem pachatele není přilákání jeho dalších stoupenců. Projev pak může mít různé podoby – a to jak verbální, tak i neverbální, kdy se za něj považuje například i nošení oblečení se symbolikou hnutí nebo vytetování si jeho hesel a symbolů na tělo. K naplnění subjektivní stránky pak pachatel musí znát význam jím prezentovaných symbolů a hesel.¹⁵⁸

¹⁵¹ GRIVNA, Tomáš. § 191 [Šíření pornografie]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2391-2392.

¹⁵² GRIVNA, Tomáš, DVOŘÁK, Marek. § 403a [Šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4784.

¹⁵³ Tamtéž, s. 4783.

¹⁵⁴ Viz § 403a odst. 2 TZ

¹⁵⁵ Viz § 403b TZ

¹⁵⁶ JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022., s. 985.

¹⁵⁷ Viz § 404 TZ a § 401 odst. 1 TZ

¹⁵⁸ ŠÁMAL, Pavel, HERCZEG, Jiří, GRIVNA, Tomáš, DVOŘÁK, Marek. § 404 [Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4788-4789.

3.1.3.7. § 405 TZ – Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia

Objektivní stránka zde spočívá v popírání, zpochybňování, schvalování či snaze o ospravedlnění nacistického, komunistického nebo jiného genocidia, nacistických, komunistických nebo jiných zločinů proti lidskosti, válečných zločinů či zločinů proti míru. Podmínkou pak je, že je dané jednání uskutečněno veřejně.¹⁵⁹

Pojem genocidium je vykládán v souladu s Úmluvou o zabránění a trestání zločinů genocidia a rozumí se jím spáchání vymezeného činu s úmyslem zničit, ať už úplně či částečně národní, etnickou, rasovou nebo náboženskou skupinu, konkrétně půjde o 1) usmrcení příslušníků takové skupiny; 2) způsobení těžkých tělesných ublížení nebo duševních poruch členům takové skupiny; 3) úmyslné uvedení kterékoli skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit její úplné nebo částečné fyzické zničení; 4) opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí nebo 5) násilné převádění dětí z jedné skupiny do jiné.¹⁶⁰ Zločiny proti lidskosti jsou pak vymezeny podle mezinárodního práva, například sem spadá apartheid nebo perzekuce obyvatelstva z politických, rasových nebo náboženských důvodů.¹⁶¹ Zločiny proti míru a válečné zločiny jsou pak v trestním zákoníku vymezeny v hlavě XIII., dílu II.¹⁶²

K popírání dochází tehdy, kdy pachatel odmítá uznat historicky prokázané události, které naplňují znaky genocidia, zločinů proti lidskosti, válečných zločinů či zločinů proti míru a tvrdí, že k nim nikdy nedošlo. K naplnění skutkové podstaty je vyžadováno, aby pachatel věděl o nepravdivosti svých tvrzení, jimiž dané činy popírá. Jako zpochybňování se pak posuzuje takové jednání, kdy pachatel sice historické skutečnosti nepopírá, nicméně je zlehčuje, například jejich závažnost či rozsah. Schvalováním je pak vyjadřování souhlasu se spáchanými zločiny.¹⁶³ Jako ospravedlňování se považuje jednání, kdy se pachatel snaží zmírnit závažnost daných činů.¹⁶⁴

¹⁵⁹ Viz § 405 TZ

¹⁶⁰ Viz čl. II. vyhlášky č. 32/1955 Sb., vyhláška ministra zahraničních věcí o Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia

¹⁶¹ ŠÁMAL, Pavel, HERCZEG, Jiří, GRIVNA, Tomáš, DVOŘÁK, Marek. § 405 [Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4794.

¹⁶² Viz hlava XIII. TZ

¹⁶³ ŠÁMAL, Pavel, HERCZEG, Jiří, GRIVNA, Tomáš, DVOŘÁK, Marek. § 405 [Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 4796-4797.

¹⁶⁴ FREMR, Robert In: DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-03-01]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

3.2. Způsoby postihu mimo oblast trestního práva

Nenávistné projevy je vedle trestního práva možno postihovat taktéž v jiných rovinách. Za nenávistný obsah přitom lze postihnout nejenom samotného uživatele internetu, ale i poskytovatele internetových domén.¹⁶⁵ V oblasti práva veřejného se uplatní prostředky na základě jiných zákonů, a to jednak dle zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, ze kterého plyne odpovědnost poskytovatelů služeb elektronických komunikací za obsah přenášených a ukládaných informací.¹⁶⁶ Dále pak dle zákona č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích,¹⁶⁷ konkrétně jako přestupek proti občanskému soužití podle § 7 odst. 3 písm. b. Toho se dopustí osoba, která jinému způsobí újmu „*a to pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, věk, zdravotní postižení, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho rodinný stav.*“¹⁶⁸ Výčet charakteristických znaků je zde tedy vymezen širěji než v jednotlivých skutkových podstatách trestných činů. Shora vymezený přestupek odpovídá do určité míry skutkovým podstatám trestných činů, o nichž pojednává tato práce. Na rozdíl od trestního řízení zde však není možno přísněji trestat, pokud se pachatel přestupku dopustil prostřednictvím veřejně přístupné počítačové sítě.¹⁶⁹

Vedle toho je možná taktéž aplikace předpisů soukromého práva, zejména se může postižená osoba domáhat svých práv žalobou na ochranu osobnosti.¹⁷⁰

¹⁶⁵ VÝBORNÝ, Štěpán. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 87

¹⁶⁶ HERCZEG, Jiří. Trestné činy z nenávisti. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2008. s. 91

¹⁶⁷ VÝBORNÝ, Štěpán. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 83-87

¹⁶⁸ Viz § 7 odst. 3 písm. b) zákona 251/2016 Sb., zákon o některých přestupcích

¹⁶⁹ STRAKOŠ, Jan. Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého přestupkového práva a úvahy nad nimi). Správní právo [online]. 2021, roč. LIV, č. 1, s. 1-26 [cit. 2024-04-17]. s. 11. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-1-2021.aspx>

¹⁷⁰ VÝBORNÝ, Štěpán. Nenávistný internet versus právo. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013, s. 83-87

4. Mezinárodní dokumenty zaměřené na boj s nenávistnými projevy

Internet je místem, kde dochází k velmi jednoduchému a rychlému šíření informací. S ohledem na jeho povahu pak navíc umožňuje šířit obsah i mimo jurisdikci vlastního státu. Ve snaze postihnout nenávistné projevy na internetu je proto třeba mezinárodní spolupráce a harmonizace jednotlivých trestných činů. Níže jsou uvedeny některé významné mezinárodní dokumenty zaměřené právě na nenávistné projevy v prostředí internetu.

4.1. Dodatkový protokol k Úmluvě o počítačové kriminalitě

Významným dokumentem, vytvořeným na úrovni Rady Evropy, jehož cílem je snaha o kriminalizaci některých činů s rasistickou či xenofobní pohnutkou, spáchaných prostřednictvím počítačového systému, představuje Dodatkový protokol k Úmluvě o počítačové kriminalitě o kriminalizaci činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů. Uvedený Dodatkový protokol byl přijat v lednu 2003, v platnost vstoupil 1. března 2006. Ze strany České republiky však byl podepsán až 17. května 2013, následně byl ratifikován a v platnost pro ni vstoupil dne 1. prosince 2014.

Dodatkový protokol zavazuje smluvní strany k přijetí takových opatření, jež by na vnitrostátní úrovni vedla ke kriminalizaci následujících činů:

- šíření rasistického a xenofobního materiálu skrze počítačový systém;
- rasisticky a xenofobně motivované výhrůžky;
- rasisticky a xenofobně motivované urážky;
- popírání, hrubého zlehčování, schvalování nebo ospravedlňování genocidy nebo zločinů proti lidskosti;
- pomoci k některému z výše uvedených činů.¹⁷¹

Uvedené činy nebyly začleněny do samotné Úmluvy o počítačové kriminalitě, ale vymezeny byly teprve až tímto dodatkovým protokolem. Důvodem bylo, že účast na Úmluvě o počítačové kriminalitě se očekávala také ze strany Spojených států amerických. Jelikož je však jejich vnímání svobody projevu mnohem liberálnější, s přijetím opatření ke kriminalizaci vymezených činů by zřejmě nesouhlasily. Jejich účast na Úmluvě o počítačové kriminalitě však byla žádoucí a aby ji tedy přijaly, činy se vyčlenily do samostatného Dodatkového protokolu.¹⁷²

Dodatkový protokol vymezuje rasistický a xenofobní materiál. Jak již bylo uvedeno v kapitole 1.1. této práce, rozumí se jím „*jakýkoli písemný materiál, obraz nebo jiné vyjádření*

¹⁷¹ Viz čl. 3-7 Dodatkového protokolu

¹⁷² GRIVNA, Tomáš a POLČÁK, Radim (ed.). *Kyberkriminalita a právo*. Praha: Auditorium, 2008, s. 146.

*myšlenek nebo teorií, který obhajuje, podporuje nebo podněcuje nenávisť, diskriminaci nebo násilí, proti jakémukoli jednotlivci nebo skupině jednotlivců, na základě rasy, barvy pleti, rodového nebo národního nebo etnického původu, jakož i náboženství, pokud je použito jako záminka namísto nějakého z těchto atributů.*¹⁷³ Pod pojmem počítačový systém pak rozumí „*jakékoli zařízení nebo skupinu propojených nebo přidružených zařízení, z nichž jedno nebo více provádí automatické zpracování dat podle programu.*“¹⁷⁴

4.1.1. Šíření rasistického a xenofobního materiálu skrze počítačový systém

Smluvní strany se uvedeným Dodatkovým protokolem zavázaly postihovat úmyslné a neoprávněné rozšiřování nebo jiné zpřístupňování rasistického či xenofobního materiálu, které je spácháno prostřednictvím počítačového systému, veřejnosti.¹⁷⁵ V případě, že by k takovému jednání sice byla užita počítačová síť, nicméně by se jednalo o soukromou konverzaci, nebyl by naplněn znak veřejného spáchání, neboť by k materiálu neměl přístup neurčitý počet osob. Za veřejné je pak možné považovat například takové šíření materiálů, k němuž jsou využity chatovací fóra nebo chatovací místnosti. I tehdy, kdy je zpřístupnění materiálu podmíněno heslem, za předpokladu, že by jej mohl obdržet každý, popřípadě každý, kdo splní určité podmínky, je takové jednání veřejné.¹⁷⁶

Jednotlivé smluvní strany pak nemusí zavádět trestní odpovědnost za předpokladu, že by takový materiál sice obhajoval, podporoval nebo podněcoval diskriminaci, ale nebyla by spojena s nenávisťí či násilím. Současně ovšem musí být k nápravě dostupné jiné právní prostředky. Stejně tak smluvní strany nemusí kriminalizovat takové případy diskriminace, kdy by pro zavedené principy svobody projevu nebylo možno zajistit nápravu dostatečnými právními prostředky.¹⁷⁷

Popsané jednání je pak v České republice zakotveno pod trestným činem podněcování k nenávisťi vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod dle § 356 TZ. V případě, že je uvedený čin spáchán prostřednictvím počítačového systému (veřejně přístupnou počítačovou sítí), představuje to okolnost, která zvyšuje závažnost daného jednání a podmiňuje užití vyšší trestní sazby.¹⁷⁸

¹⁷³ Viz čl. 2 odst. 2 Dodatkového protokolu

¹⁷⁴ Viz článek 1 písm. a) Úmluvy o počítačové kriminalitě

¹⁷⁵ Viz čl. 3 odst. 1 Dodatkového protokolu

¹⁷⁶ GRIVNA, Tomáš a POLČÁK, Radim (ed.). *Kyberkriminalita a právo*. Praha: Auditorium, 2008, s. 147.

¹⁷⁷ Viz čl. 3 odst. 2 a 3 Dodatkového protokolu

¹⁷⁸ Viz § 356 odst. 1 odst. 3 písm. a) TZ

4.1.2. Rasisticky a xenofobně motivovaná výhružka

Trestní odpovědnost za rasisticky a xenofobně motivovanou výhružku má být zavedena v těch případech, kdy je vyhrožováno spácháním závažného trestného činu, a to buď jednotlivci nebo skupině osob, z důvodu jejich příslušnosti ke skupině, která je charakterizována rasou, barvou pleti, rodovým, národním nebo etnickým původem, případně také náboženstvím. Tato výhružka přitom musí být učiněna prostřednictvím počítačového systému,¹⁷⁹ není však třeba, aby byla veřejná. Pachatel se tak jednání může dopustit například i prostřednictvím soukromé zprávy.

V trestním zákoníku je možné nalézt odpovídající skutkovou podstatu u trestného činu násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 odst. 2 TZ), který postihuje vyhrožování usmrcením, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu. Nad rámec vymezených znaků je navíc trestná i výhružka pro politické přesvědčení. Uvedená skutková podstata však výslovně nevyžaduje spáchání takového jednání prostřednictvím počítačového systému.¹⁸⁰

4.1.3. Rasisticky a xenofobně motivovaná urážka

Zde se smluvní strany zavázaly trestat takové jednání, které uráží osobu či skupinu osob charakterizovanou rasou, barvou pleti, rodovým, národním nebo etnickým původem, případně náboženstvím. Takto motivovaná urážka pak musí být učiněna prostřednictvím počítačového systému a musí být veřejná.¹⁸¹ Za urážku se považují veškeré výrazy, které útočí na čest či důstojnost této osoby nebo skupiny.¹⁸² Smluvní strany pak mohou jako podmínku trestnosti v důsledku takovéto urážky vyžadovat vystavení napadané osoby či skupiny osob nenávisti, posměchu nebo pohrdání, případně si mohou vyhradit takové urážky trestně nepostihovat.¹⁸³

V českém právním řádu dané odpovídá trestnému činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob podle § 355 TZ. Způsobení poruchy spočívající ve vystavení nenávisti, posměchu nebo pohrdání zde vyžadováno není.¹⁸⁴

¹⁷⁹ Viz čl. 4 Dodatkového protokolu

¹⁸⁰ Viz § 352 odst. 2 TZ

¹⁸¹ Viz čl. 5 Dodatkového protokolu

¹⁸² GRIVNA, Tomáš a POLČÁK, Radim (ed.). *Kyberkriminalita a právo*. Praha: Auditorium, 2008, s. 149.

¹⁸³ Viz čl. 5 odst. 2 Dodatkového protokolu

¹⁸⁴ Viz § 355 TZ

4.1.4. Popírání, hrubé zlehčování, schvalování nebo ospravedlňování genocidy nebo zločinů proti lidskosti

Na rozdíl od předchozích vymezených činů není u tohoto vyžadována žádná pohnutka vycházející z příslušností dané osoby k určité skupině s charakteristickým znakem.¹⁸⁵ Smluvní strany však mohou vyžadovat, aby byl čin veden s úmyslem podněcovat nenávisť, diskriminaci nebo násilí, ať už proti jednotlivci nebo skupině, a to pro jejich rasu, barvu pleti, rodový, národní nebo etnický původ nebo víru.¹⁸⁶

Smluvní strany se zde zavázaly postihovat rozšiřování nebo jiné zpřístupňování materiálu, který popírá, hrubě zlehčuje, schvaluje nebo ospravedlňuje takové činy, jako je genocida či zločiny proti lidskosti podle mezinárodního práva. Dále je navíc vyžadováno, aby byly tyto činy takto označeny konečným a závazným rozhodnutím Mezinárodního vojenského tribunálu, popřípadě i jiného mezinárodního soudu, jehož pravomoc smluvní strana uznává. Jednání se pachatel opět musí dopustit prostřednictvím počítačového systému a veřejně.¹⁸⁷

Uvedené pak v trestním zákoníku odpovídá trestnému činu popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia podle § 405 TZ, který vyžaduje pouze veřejné spáchání, spáchání prostřednictvím počítačového systému zde není výslovně požadováno.¹⁸⁸

4.2. Doporučení výboru ministrů CM/Rec(2022)16 o boji proti hate speech

V rámci Rady Evropy lze dále mezi významné dokumenty zaměřené na nenávislné projevy v internetovém prostředí zařadit také Doporučení Výboru ministrů CM/Rec(2022)16 o boji proti hate speech, přijaté 20. května 2022, které navazuje na Doporučení Výboru ministrů R (97) 20 o hate speech z roku 1997.¹⁸⁹

Toto doporučení poskytuje jednotlivé zásady boje proti nenávislným projevům, přičemž za nenávislný projev považuje jakýkoliv projev, který „*podněcuje, propaguje, šíří nebo ospravedlňuje násilí, nenávisť nebo diskriminaci směřující vůči jednotlivci nebo skupině jednotlivců pro jejich skutečnou nebo i domnělou rasu, barvu pleti, jazyk, náboženské vyznání, národnost, národní či etnický původ, věk, zdravotní postižení, pohlaví, genderovou identitu nebo sexuální orientaci.*“¹⁹⁰ Nad rámec „běžně chráněných“ charakteristik obsažených i v jiných

¹⁸⁵ ZAVRŠNIK, Aleš. Kyberkriminalita. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2017. s. 30.

¹⁸⁶ Viz čl. 6 odst. 2, I. Dodatkového protokolu

¹⁸⁷ Viz čl. 6 odst. 1 Dodatkového protokolu

¹⁸⁸ Viz § 405 TZ

¹⁸⁹ CoE, CM, Recommendation CM/Rec(2022)16[1] of the Committee of Ministers to member States on combating hate speech [online]. Strasbourg: CoE, CM, adopted on 20 May 2022. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680a67955#_ftn1

¹⁹⁰ Tamtéž, body 1-2.

dokumentech zde tedy navíc přibývají i další, a to právě věk, zdravotní postižení, pohlaví, genderová identita a sexuální orientace. Doporučení pak právě výslovně zmiňuje také projevy, které jsou uskutečněné v online prostředí.

Nenávistné projevy rozděluje na ty nejzávažnější, které mají být postihovány trestním právem, dále ty, jejichž závažnost nedosahuje takové intenzity, přesto však jsou postihnutečné normami práva občanského nebo správního. Nakonec jsou projevy, které nejsou natolik škodlivé, aby je bylo možno postihovat právními normami, přesto však vyžadují určitou alternativní reakci spočívající například ve vzdělávací činnosti.¹⁹¹

Trestnímu postihu by pak měly podléhat zejména následující činy:

- veřejné podněcování ke spáchání genocidy, zločinů proti lidskosti nebo válečným zločinům, či veřejné popírání, zlehčování nebo schvalování těchto činů;
- veřejné podněcování k nenávisti, násilí nebo diskriminaci;
- rasisticky, xenofobně a sexisticky motivované výhrůžky či výhrůžky motivované příslušností k LGBT;
- veřejné rasistické, xenofobní, sexistické urážky či urážky vůči LGBT za podmínek stanovených Dodatkovým protokolem k Úmluvě o počítačové kriminalitě;
- šíření materiálu obsahujícího výše uvedené nenávistné projevy a šíření myšlenek založených na rasové nadřazenosti nebo nenávisti.¹⁹²

Doporučení pak obsahuje celou část věnovanou opatřením zaměřeným na nenávistné projevy uskutečněné v online prostředí. Považuje za důležité stanovit povinnosti také jednotlivým internetovým zprostředkovatelům, kteří by nenávistný obsah neměli zpřístupňovat a dále šířit. Na vnitrostátní úrovni by proto mělo dojít k přijetí jednotlivých opatření, která by umožňovala například neprodlené odstranění takovýchto projevů, zajištění potřebných důkazů v souvislosti s nenávistnými projevy a zajištění rychlého zpracování hlášení o nenávistných projevech.¹⁹³

Dále pak obsahuje jednotlivá doporučení adresovaná klíčovými aktéry v bojích proti nenávistným projevům, a to nejenom politickým subjektům, ale také již zmíněným internetovým zprostředkovatelům, dále pak médiím a organizacím občanské společnosti.¹⁹⁴ V dalších částech se doporučení věnuje zvyšování povědomí o nenávistných projevech, jejich prevenci,

¹⁹¹ Tamtéž, bod 3.

¹⁹² Tamtéž, bod 11.

¹⁹³ Tamtéž, bod 22.

¹⁹⁴ Tamtéž, bod 28-43.

monitoringu, podpoře osob, na něž tyto projevy útočí a dále i vzájemné mezinárodní spolupráci v bojích proti nenávistným projevům.¹⁹⁵

4.3. Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva

Další významný dokument, který vznikl na půdě Evropské unie, je Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008. Toto rozhodnutí je zaměřeno na harmonizaci trestního postihu závažných činů, které se pojí s rasismem a xenofobií. Zavazuje členské státy k přijetí nezbytných opatření k zajištění postihu jednotlivých činů vymezených v jeho I. článku. Konkrétně se jedná o:

- veřejné podněcování k násilí nebo nenávisti;
- veřejné schvalování, popírání nebo hrubé zlehčování zločinů genocidia, zločinů proti lidskosti a válečných zločinů, jak jsou vymezeny v člancích 6-8 Statutu Mezinárodního trestního soudu, může-li takovéto jednání vést k podněcování k násilí nebo nenávisti;

příčemž uvedené jednání musí být namířeno proti jednotlivci nebo i skupině osob vymezených podle rasy, barvy pleti, náboženského vyznání, původu nebo národnostního či etnického původu.¹⁹⁶ Trestné by pak mělo být rovněž účastenství na těchto činech.¹⁹⁷ Za uvedené činy by měly být vedle fyzických osob trestně odpovědné také osoby právnické, přičemž rámcové rozhodnutí vymezuje i jednotlivé sankce, které je jim možno za spáchání některého z těchto činů uložit.¹⁹⁸

Vyjma vymezených činů vedených rasistickou a xenofobní pohnutkou rozhodnutí dále zavazuje členské státy k tomu, aby u jiných trestných činů tyto pohnutky považovaly za přitěžující okolnost, případně k ní přihlížely při stanovení trestu.¹⁹⁹

4.4. Kodex chování proti nezákonným nenávistným projevům online

Ve snaze zamezit v internetovém prostředí šíření nenávistných projevů není dostačující spolupráce pouze ze strany jednotlivých států, ale součinnost je vyžadována taktéž ze strany jednotlivých platforem a společností provozujících sociální sítě. V květnu 2016 se proto Evropská komise spolu s platformami Facebook, Twitter a YouTube a společností Microsoft

¹⁹⁵ Tamtéž, bod 44-63.

¹⁹⁶ Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva

¹⁹⁷ Tamtéž, čl. 2

¹⁹⁸ Tamtéž, čl. 5-6

¹⁹⁹ Tamtéž, čl. 4

zavázala ke snaze zamezit hromadnému šíření nezákonných nenávistných projevů online a byl přijat Kodex chování proti nezákonným nenávistným projevům online. V následujících letech se pak přidaly i další platformy, konkrétně Instagram, Snapchat, Dailymotion, Jeuxvideo, Tiktok, LinkedIn, Rakuten Viber a Twitch.²⁰⁰ Kodex tedy byl přijat řadou klíčových sociálních sítí, kdy sedm z nich je řazeno mezi patnáct celosvětově nejužívanějších sociálních sítí. Z první pěti nejužívanějších mezi účastníky chybí pouze WhatsApp.²⁰¹

Kodex poukazuje, na to, že nenávistné projevy mají špatný dopad na celou společnost, nikoli pouze na osoby, vůči kterým jsou projevy namířeny. V souladu s Rámcovým rozhodnutím 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva je zde nenávistný projev chápán jako veřejné podněcování k násilí nebo nenávisti. To je směřováno buď ne jednotlivce nebo celou skupinu osob, a to právě z důvodu jejich rasy, barvy pleti, náboženského vyznání, národnostního nebo etnického původu.

Jednotlivé společnosti se zavázaly učinit taková opatření, která by zajistila rychlou reakci na uveřejněný nezákonný obsah. Konkrétně má být zaveden postup pro přezkum jednotlivých oznámení k odstranění nenávistného obsahu, kdy většina těchto oznámení by měla být prověřena v průběhu následujících 24 hodin od oznámení. Na přezkumu by se přitom měl podílet speciální tým, který by se měl řídit jednak svými vlastními pravidly, ale taktéž pokyny Společenství a platnými legislativními opatřeními konkrétního státu, která shora uvedené Rámcové rozhodnutí provádí. V závažných případech nenávistné rétoriky pak musí dojít k deaktivaci přístupu k závadnému obsahu či dokonce k jeho odstranění. Nadto by se dále jednotlivé společnosti měly zaměřit například i na osvětu a školení v boji proti nenávistnému obsahu a na vzdělávací programy vedoucí ke kritickému myšlení. Společně by pak spolu s Evropskou komisí měly spolupracovat a podporovat i další platformy a společnosti k tomu, aby naplňovaly Kodexem stanovené cíle.²⁰²

²⁰⁰ Code of conduct on countering illegal hate speech online. In: Commission.europa.eu [online]. 2016 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en?prefLang=cs

²⁰¹ STATISTA. Most popular social networks worldwide as of January 2024, ranked by number of monthly active users (in millions). In: Statista. [online]. 2024 [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

²⁰² Code of conduct on countering illegal hate speech online. In: Commission.europa.eu [online]. 2016 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en?prefLang=cs

5. Trendy v oblasti nenávistných projevů

5.1. Výzkum veřejného ochránce práv týkající se nenávistných projevů na internetu a rozhodování českých soudů

Do roku 2018 nebyla v České republice podrobně zmapována trestněprávní judikatura související s internetovými nenávistnými projevy.²⁰³ To se změnilo v roce 2020, kdy byl proveden výzkum tehdejší veřejné ochránkyně práv Mgr. Anny Šabatové, Ph.D., sp. zn.: 47/2019/DIS/PŽ, č.j. KVOP-2720/2020, který se zaměřil na analýzu jednotlivých vydaných soudních rozhodnutí v období od ledna 2016 do června 2019, týkajících se projevů nenávisti spáchaných v online prostředí a vedených předsudečnou pohnutkou. Zaměřil se pak zejména na tyto konkrétní trestné činy:

- § 181 TZ – poškození cizích práv;
- § 184 TZ – pomluva;
- § 312e TZ – podpora a propagace terorismu;
- § 312f TZ – vyhrožování teroristickým trestným činem;
- § 345 TZ – křivé obvinění;
- § 352 TZ – násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci;
- § 353 TZ – nebezpečné vyhrožování;
- § 355 TZ – hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob;
- § 356 TZ – podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod;
- § 357 TZ – šíření poplašné zprávy;
- § 364 TZ – podněcování k trestnému činu;
- § 365 TZ – schvalování trestného činu;
- § 403 TZ – založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka;
- § 404 TZ – projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačování práv a svobod člověka;
- § 405 TZ – popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia.²⁰⁴

²⁰³ VOP. Doporučení veřejné ochránkyně práv k nenávistným projevům na internetu; Sp. zn.: 67/2018/DIS/JV, Č. j.: KVOP-2550/2020 [online]. s. 7. Brno: Veřejný ochránce práv, 2020, 14 s. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/67-2018-DIS-JV-doporuceni.pdf>

²⁰⁴ VOP. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020; Sp. zn.: 47/2019/DIS/PŽ, Č. j.: KVOP-2720/2020 [online]. Brno: Veřejný ochránce práv, 2020, 37 s. [cit. 2024-04-08]. s. 15. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/47-2019-DIS-vyzkum_nenavist.pdf

Z výzkumu pak vyplynulo, že ve sledovaném období bylo vydáno celkem 47 soudních rozhodnutí, nicméně tento počet zřejmě nebyl úplně kompletní, analýza tudíž nemusela být přesná. Z důvodu neexistence funkční databáze veškerých soudních rozhodnutí totiž veřejná ochránkyně práv pracovala pouze se soudními rozhodnutími, která jí byla poskytnuta jednotlivými soudy, přičemž na výzvu o jejich poskytnutí dva soudy vůbec nereagovaly.²⁰⁵

Jak vyplynulo z výzkumu, téměř polovina všech analyzovaných případů byla posuzována jako podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 TZ). V drtivé většině případů, konkrétně v 94 %, byli jako pachatelé muži, kteří neprokazovali příslušnost k žádné konkrétní menšině. Tito navíc zpravidla nebyli dosud za žádný trestný čin odsouzeni. Celkem 43 z 47 rozhodnutí skončilo odsouzením pachatele, většina případů (79 %) přitom skončila již rozhodnutím v prvním stupni, zbývající pak prošly i řízením odvolacím.²⁰⁶ Z pohledu trestů byl nejčastěji ukládaným trestem podmíněný trest odnětí svobody, kdy délka podmíněného odsouzení činila v průměru 10 měsíců a stanovená zkušební doba v průměru 2 roky. Druhým nejčastěji ukládaným trestem pak byl trest peněžitý, pouze ve dvou případech byl udělen současně s podmíněným trestem odnětí svobody.²⁰⁷ Z pohledu místa spáchání pak nejčastěji figurovala platforma Facebook, a to celkem v 83 % případů,²⁰⁸ dále následovala sociální síť Instagram.²⁰⁹

Na výzkum následně veřejná ochránkyně práv v lednu 2020 navázala vydaným doporučením sp. zn.: 67/2018/DIS/JV, č. j.: KVOP-2550/2020. Adresáty doporučení byli jednak Ministerstvo vnitra, Ministerstvo spravedlnosti, Nejvyšší státní zastupitelství, Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, Policejní prezidium České republiky, Nejvyšší soud, Unie státních zástupců, Soudcovská unie, Justiční akademie, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Grantová agentura České republiky a Technologická agentura České republiky. Z jednotlivých doporučení lze zmínit zejména doporučení zajistit stejnou úroveň ochrany jednotlivých zranitelných skupin před nenávistnými trestnými činy, sjednotit databázi trestné činnosti či podporovat vývoj nástrojů vyhledávajících nenávistné komentáře.²¹⁰

²⁰⁵ Tamtéž, s. 15-16

²⁰⁶ Tamtéž, s. 25

²⁰⁷ Tamtéž, s. 24

²⁰⁸ Tamtéž, s. 10

²⁰⁹ Tamtéž, s. 22

²¹⁰ VOP. Doporučení veřejné ochránkyně práv k nenávistným projevům na internetu; Sp. zn.: 67/2018/DIS/JV, Č. j.: KVOP-2550/2020 [online]. Brno: Veřejný ochránce práv, 2020, 14 s. [cit. 2024-04-08]. s.1-2. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/67-2018-DIS-JV-doporuceni.pdf>

5.2. Další veřejně dostupná data

Jako cenný zdroj informací ke sledování trendů v počtu nenávistných projevů na internetu mohou v rámci Evropské unie posloužit jednotlivé zprávy, jež hodnotí provedený monitoring závazků, které vyplývají z Kodexu chování proti nezákonným nenávistným projevům online. Přestože se k nim, jak již bylo uvedeno dříve, zavázaly pouze některé platformy, řada z nich patří mezi ty celosvětově nejužívanější²¹¹ a data v hodnoticích zprávách obsažená tak dle mého názoru jsou relevantní.

Monitoring probíhá téměř každoročně, zpravidla v období 6 týdnů. Jednotlivé hodnoticí zprávy pak obsahují data o počtech oznámení, která platformy ve sledovaném období obdržely, časové úseky, v nichž došlo k prověření těchto oznámení, procentuální počet odstraněného obsahu, počet případů, jimž byla při nahlášení poskytnuta zpětná vazba a dále jednotlivé předsudečné pohnutky.²¹² Na monitoringu se podílejí převážně soukromé společnosti, za Českou republiku pak data poskytují obecně prospěšné spolky In IUSTITIA²¹³ a Romea.²¹⁴

Mezi monitorováním v roce 2017 a 2018 došlo k poměrně vysokému nárůstu počtu notifikací nenávistného obsahu, které společnosti obdržely, a to z přibližně 2.500²¹⁵ na téměř 4.400 oznámení.²¹⁶ I v následujících letech se pak počty oznámení pohybovaly okolo 4.500.²¹⁷ V roce 2022 pak došlo k poklesu na celkem 3.634 oznámení.²¹⁸ Je ale potřeba podotknout, že

²¹¹ STATISTA. Most popular social networks worldwide as of January 2024, ranked by number of monthly active users (in millions). In: Statista. [online]. 2024 [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

²¹² Factsheet - 7th monitoring round of the Code of Conduct. In: Commission.europa.eu [online]. 2022 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

²¹³ In IUSTITIA je v rámci své činnosti zaměřena na předsudečné násilí. Mimo monitoring a provádění výzkumů dále vzdělává odbornou veřejnost i ohrožené skupiny a osobám, jež jsou předsudečným násilím ohroženy nebo zasaženy, poskytuje sociální či právní pomoc. O nás. In-ius.cz [online]. 2023 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/o-nas/>

²¹⁴ Romea je zaměřena na boj proti rasismu a rozvoj tolerance ve společnost ve vztahu k romské menšině. Kdo jsme. Sdruzeniromea.cz [online]. c2003-2022 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://www.sdruzeniromea.cz/index.php/kdo-jsme/o-nas>

²¹⁵ Results of the 2nd monitoring exercise. In: Commission.europa.eu [online]. 2017 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

²¹⁶ Factsheet - 4th monitoring round of the Code of Conduc. In: Commission.europa.eu [online]. 2019 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

²¹⁷ Například Factsheet - 6th monitoring round of the Code of Conduct. In: Commission.europa.eu [online]. 2021 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

²¹⁸ Factsheet - 7th monitoring round of the Code of Conduct. In: Commission.europa.eu [online]. 2019 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental->

závadný obsah se mnohdy podaří detekovat a odstranit dříve, než se vůbec stane ostatním uživatelům dostupný a bylo by tedy potenciálně možné jej vůbec nahlásit. Jednotlivé platformy se totiž samy zasazují o zajištění bezpečného obsahu a investují do různých expertních týmů a technologií, které závadný obsah vyhledávají a odstraňují. V současné době na tomto poli působí rovněž nástroje umělé inteligence.²¹⁹ Přestože tedy počet podaných oznámení konstantně neroste, nemusí tato skutečnost vypovídat o poklesu nenávistného obsahu. Může pouze svědčit o tom, že jednotlivé platformy již nyní mají účinnější nástroje k jeho detekování. O tom může vypovídat i to, že postupně klesá počet nenávistného obsahu, který mohou jednotliví uživatelé vůbec spatřit. Ze zpráv Facebooku a Instagramu, které čtvrtletně monitorují pokrok ve vynucování svých politik, plyne, že ještě ve třetím čtvrtletí roku 2020 byla prevalence 0,10 – 0,11 %, tedy z 10.000 případů zhlédnutého obsahu obsahovalo nenávistný projev 10-11 případů. Naproti tomu v současné době činí pouze 0,01 – 0,02 %, tedy na 10.000 případů připadají pouze 1-2 případy nenávistného obsahu.²²⁰

Z dat obsažených ve zprávách monitorujících závazky z Kodexu chování proti nezákonným nenávistným projevům online vyplývá, že v monitorovacím období v roce 2022 se v oznámeních nejčastěji objevovaly projevy zaměřené proti romské menšině (16,8 %), následovaly projevy xenofobní včetně těch zaměřených na migranty (16,3 %), třetí nejčastější pak útočily na osoby kvůli jejich sexuální orientaci (15,5 %). Dále následovaly projevy antisemitistické, zaměřené vůči muslimům, na osoby kvůli jejich etnickému původu, rase, africkému původu a kvůli národnosti. Nejméně frekventované byly projevy z důvodu náboženského vyznání (2,6 %) a pohlaví (4,1 %).²²¹ Oproti předchozímu monitorovacímu období pak nedošlo k příliš velké změně. V monitorovacím období v roce 2021 byly tři nejčastější pohnutky stejné, změnilo se ovšem jejich pořadí. Nejčastější totiž byly nenávistné projevy z důvodu sexuální orientace (18,2 %), následovaly xenofobní (18 %) a až jako třetí byly ty z důvodu příslušnosti k romské menšině (12,5 %).²²² Přestože mezi nejčastější pohnutky patří právě sexuální orientace

[rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-counter-legal-hate-speech-online_en](#)

²¹⁹ EUROPEAN COMMISSION. Information provided by the IT companies about measures taken to counter hate speech, including their actions to automatically detect content. In: Commission.europa.eu [online]. 2019, s. 6 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/document/download/8fd53d79-46c3-442c-8ea3-c43688147afc_en?filename=code_of_conduct_factsheet_7_web.pdf

²²⁰ Hate Speech. Transparency.fb.com [online]. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://transparency.fb.com/reports/community-standards-enforcement/hate-speech/facebook/>

²²¹ Factsheet - 7th monitoring round of the Code of Conduct. In: Commission.europa.eu [online]. 2019 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-counter-legal-hate-speech-online_en

²²² Factsheet - 6th monitoring round of the Code of Conduct. In: Commission.europa.eu [online]. 2021 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental->

osob, z hlediska četnosti můžeme pozorovat postupný pokles, v roce 2019 totiž činily tyto případy celkem 33,1 % ze všech nahlášených případů.²²³

Je ovšem nutné zmínit, že uvedené zprávy, které vyhodnocují monitoring, analyzují veškerá oznámení na nezákonný nenávistný obsah. Ne každý nenávistný obsah nicméně dosahuje takového stupně intenzity, aby byl postihován z pohledu trestního práva, které je až prostředkem ultima ratio. Zprávy nicméně udávají počet jednotlivých případů, které byly ve sledovaném období dále postoupeny orgánům státního zastupitelství, policii nebo jiným národním orgánům, přičemž je patrné, že jejich počet v jednotlivých letech klesá. V roce 2017 bylo takto postoupeno celkem 511 případů,²²⁴ z celkového počtu tedy činily postoupené případy 17,14 %, v roce 2022 už jich bylo pouze 176,²²⁵ tedy 4,84 %.

Jako další zdroj informací mohou posloužit zprávy o extremismu a předsudečné nenávisti, které pravidelně zveřejňuje Ministerstvo vnitra. Extremistickou trestnou činností se v těchto zprávách rozumí taková činnost, jež je motivována extremistickými postoji, pohnutkou tedy bývá nenávist plynoucí z příslušnosti k určité rase, národnosti nebo je důvodem jiná sociální nenávist.²²⁶ Přestože data zde zveřejňovaná nejsou zaměřena pouze na internetové prostředí, nýbrž monitorují veškeré projevy předsudečné nenávisti, tedy i ty, které se odehrávají mimo virtuální prostor, spatřují je za významná. Domnívám se, že nenávistně motivovaná činnost mimo online prostředí nebude vedena jinými pohnutkami, než jimiž jsou vedeny projevy online, proto některá data, zejména ta týkající se pohnutek pachatelů, považuji za směrodatná.

Ze zpráv je patrné, že nenávistná trestná činnost je do značné míry ovlivněna aktuální geopolitickou situací, a to zejména ruskou agresí na Ukrajině. V souvislosti s ní se totiž soudy zabývaly případy schvalování, omlouvání či bagatelizace ruské agrese.²²⁷ V roce 2022 se navíc

[rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en](https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en)

²²³ Factsheet - 5th monitoring round of the Code of Conduct. In: Commission.europa.eu [online]. 2020 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

²²⁴ Results of the 3rd monitoring exercise. In: Commission.europa.eu [online]. 2018 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

²²⁵ Factsheet - 7th monitoring round of the Code of Conduct. In: Commission.europa.eu [online]. 2019 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

²²⁶ MV ČR. Extremismus: Co je extremismus. In Mvcr.cz [online]. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

²²⁷ MV ČR, OBP. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2022 [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 2023, 25 s. [cit. 2024-04-09]. s. 9. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

začaly vedle nenávistných projevů, které bývají obvykle namířeny vůči romskému obyvatelstvu, migrantům, židům, či osobám poslušným k LGBT+ komunitě, objevovat také projevy namířené vůči Ukrajincům. Tyto pak v uplynulém roce ještě vzrostly,²²⁸ z poskytnutých dat ovšem není zřejmý jejich procentuální podíl na veškeré extremistické kriminalitě. Vedle toho byly registrovány rovněž projevy namířené proti Rusům, nebyly ale tak četné.²²⁹

Jak již bylo výše zmíněno, mezi obvyklou pohnutkou se řadí nenávist namířená vůči romskému obyvatelstvu, kdy touto nenávistí v roce 2021 bylo motivováno celkem 30,1 % z celkového počtu trestných činů motivovaných nenávistnou pohnutkou.²³⁰ V uplynulých dvou letech pak činí přibližně 13 procentních bodů.²³¹ Další obvyklou pohnutkou je antisemitismus. V roce 2021 se na celkové nenávistné kriminalitě podílel měrou 34,3 %.²³² I zde došlo k poklesu, v roce 2023 to bylo pouhých 9,9 %. Zprávy rovněž monitorují předsudečnou pohnutku spočívající v příslušnosti k LGBT+ komunitě. V loňském roce činily takto motivované skutky 17,2 %. Nejčastěji bývají trestné činy útočící na tuto komunitu registrovány v souvislosti s konáním Prague Pride.²³³

To, že se nenávistně motivovaná trestná činnost v posledních letech častěji odehrává v internetovém prostředí, vyplývá ze zprávy o činnosti národního zpravodaje pro boj proti terorismu, extremismu a trestným činům spáchaným z nenávisti. Páchána bývá zejména prostřednictvím komentářů. V souvislosti s aktuální situací tyto komentáře často směřují vůči

²²⁸ MV ČR, OBP. Projevy extremismu a předsudečné nenávisti, souhrnná situační zpráva 2. pololetí roku 2023 [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 2024, 12 s. [cit. 2024-04-09]. s. 4. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/pololetni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

²²⁹ MV ČR, OBP. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2022 [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 2023, 10 s. [cit. 2024-04-09]. s. 9. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

²³⁰ MV ČR, OBP. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 2022, 24 s. [cit. 2024-04-09]. s. 18-19. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

²³¹ MV ČR, OBP. Projevy extremismu a předsudečné nenávisti, souhrnná situační zpráva 2. pololetí roku 2023 [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 2024, 12 s. [cit. 2024-04-09]. s. 10. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/pololetni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

²³² MV ČR, OBP. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 2022, 24 s. [cit. 2024-04-09]. s. 18. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocní-zpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

²³³ MV ČR, OBP. Projevy extremismu a předsudečné nenávisti, souhrnná situační zpráva 2. pololetí roku 2023 [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 2024, 12 s. [cit. 2024-04-09]. s. 4, 10. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/pololetni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

představitelům vlády a médiím, přičemž jsou motivovány nesouhlasem s vládní podporou Ukrajiny. Nenávistné projevy se rovněž často šíří i prostřednictvím výhružných emailů.²³⁴

Předsudečná trestná činnost je dále promítnuta i ve zprávách o činnosti národního zpravodaje pro boj proti kybernetické kriminalitě, pro ochranu práv k nehmotným statkům a kybernetickou bezpečnost, které jsou zveřejňovány na stránkách Nejvyššího státního zastupitelství. Z pohledu trendů kybernetická kriminalita v uplynulých letech prudce narůstá,²³⁵ největší podíl na ní tvoří podvodná jednání, a to celkem 60 %. Násilné projevy a hate crime se na této kriminalitě podílely v roce 2021 5 %, v následujícím roce 6 %.²³⁶ Uvedené činy tedy procentuálně zůstávají zastoupeny téměř stejně. Jelikož ale kybernetické trestné činnosti přibývá, mezi lety 2021 a 2022 vzrostla z 9.518 spáchaných trestných činů na 18.554,²³⁷ vzrostl tedy i počet nenávistných projevů.

Jak plyne ze shora uvedeného, v posledních letech přibylo kriminality spáchané za využití internetového prostředí, došlo tedy i k nárůstu zde šířených nenávistně motivovaných projevů. Nenávistná trestná činnost bývá do značné míry ovlivněna i aktuální situací, v poslední době je spojena hlavně s ruskou agresí na Ukrajině. I přesto však některé trendy zůstávají stejné, zejména pokud jde o obvykle napadané skupiny osob, kterými bývají zejména Romové či osoby příslušející k LGBT+ komunitě. Ze strany některých významných platforem lze nicméně vidět snahu o zamezení šíření závadného obsahu. Tuto činnost osobně považuji za velmi důležitou. Možná naivně se domnívám, že například odstranění obsahu ze strany samotné platformy může jeho autora vést minimálně k zamyšlení, zda již svým projevem nepřesahuje určitou míru přípustnosti a pro příště uveřejnění podobně mířeného obsahu více zváží. Přestože je určitá míra střetu jednotlivých názorů a myšlenek ve společnosti velmi potřebná, měla by mít své meze. Pokud by nedocházelo k odstraňování nenávistného obsahu, mohlo by to v některých uživateliích, zejména těch radikálněji smýšlejících, vyvolávat dojem, že uvedené jednání je považováno za zcela běžné. To by ve svém důsledku vedlo k ještě častějším nenávistně mířeným projevům, což zcela jistě není žádoucí.

²³⁴ NSZ. Zpráva o činnosti národního zpravodaje pro boj proti terorismu, extremismu a trestným činům spáchaným z nenávisti za rok 2022. In: Verejnazaloba.cz [online]. Brno. 2023, 6 s. [cit. 2024-04-08]. s. 4. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1vaNZ2022-Lata.pdf>

²³⁵ NSZ. Zpráva o činnosti národního zpravodaje pro boj proti kybernetické kriminalitě, pro ochranu práv k nehmotným statkům a kybernetickou bezpečnost za rok 2022. In: Verejnazaloba.cz [online]. Brno. 2023, 11 s. [cit. 2024-04-08]. s. 2. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1vaNZ2022-Foldyna.pdf>

²³⁶ Tamtéž, s. 3-4

²³⁷ Tamtéž, s. 2

6. Úvahy de lege ferenda

Přestože osobně současnou právní úpravu považuji za dostatečnou, alespoň co se týká vymezení škodlivého jednání, domnívám se, že by v trestním zákoníku přesto mělo dojít k určitým změnám. Jako hlavní nedostatek jednotlivých skutkových podstat, pod něž je možné podřadit nenávistné projevy spáchané v online prostoru, vnímám nedostatečné vymezení jednotlivých chráněných skupin osob, zejména pak u trestného činu násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (§ 352 TZ) a hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob (§ 355 TZ). Uvedené trestné činy totiž chrání pouze taxativně stanovené skupiny osob, a to konkrétně rasu, etnickou nebo národnostní skupinu, skupinu osob s určitým politickým přesvědčením, osoby vyznávající víru nebo naopak osoby bez vyznání. Jak nicméně vyplývá z jednotlivých zpráv, monitorujících předsudečnou trestnou činnost a nenávistné projevy na internetu, které byly v mé práci zmíněny a detailněji rozebrány, mezi čím dál častěji napadané osoby patří ty příslušející k LGBT+ komunitě. Pokud tedy v současné době dojde k naplnění objektivní stránky některé ze shora vymezené skutkové podstaty trestného činu, ale předmětem útoku bude příslušník LGBT+ komunity, není možné, s ohledem na taxativně vymezené chráněné skupiny osob, toto jednání pod danou skutkovou podstatu podřadit. Nabízí se proto rozšíření skupin výslovně o komunitu LGBT+.

Pohnutkou k jednání nicméně může být i nenávist směřující například vůči osobám se zdravotním postižením, osobám z důvodu jejich pohlaví či i dalším skupinám. Jako možné řešení se proto nabízí rozšíření chráněných skupin navíc o „jinou skupinu osob,“ jako je to tomu u trestných činů podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod (§ 356 TZ) a založení, podpory a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403). Ty nad shora vymezené kategorie a jinou skupinu osob chrání navíc dále ještě třídu. Nejvhodnější variantou by však z mého pohledu bylo chráněné skupiny v ust. § 352 odst. 2 TZ a § 355 odst. 1 b) TZ rozšířit výslovně jednak právě o komunitu LGBT+ a současně i o jinou skupinu osob. Výslovné vymezení LGBT+ komunity bych pak uvítala také v ust. § 356 odst. 1 TZ a 403 odst. 1 TZ.

S ohledem na skutečnost, že předsudečná pohnutka je také jednou z přitěžujících okolností, přičemž trestní zákoník výslovně vymezuje ve svém § 42 písm. b) nenávist národnostní, rasovou, etnickou, náboženskou, třídní, či jinou podobnou, mám za to, že i zde by mohla být nenávist namířená vůči příslušníkům LGBT+ komunity výslovně zakotvena, byť je možno ji podřadit pod jinou podobnou nenávist.

Závěr

Cílem této práce bylo poukázat na skutečnost, že i v ústavní rovině zakotvená svoboda projevu má své limity a ne každý vyjádřený názor může být proto chráněn, například tehdy, kdy je jím zasahováno i do jiných základních práv a svobod. Takový projev pak pro jeho autora může mít své důsledky, a to i ty trestněprávní. V úvodní části své práce jsem se nejdříve zaměřila na samotné vymezení nenávistných projevů a také online prostoru, především pak toho, proč tvoří vhodné prostředí z pohledu šíření nenávistné rétoriky. V druhé části práce byla detailněji představena právě ona zmíněná svoboda projevu, i v kontextu ostatních základních práv a svobod a dále způsoby jejího omezení.

Práce pak měla zejména detailněji popsat jaké způsoby vyjadřování nenávisti v internetovém prostředí jsou trestné. Představeny byly ty trestné činy, které je možno spáchat právě v prostředí internetu a u nichž předsudečná pohnutka tvoří znak základní skutkové podstaty. Konkrétně byly rozebrány následující trestné činy: násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci; hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob; podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod; založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka; šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka; projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka a nakonec popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia. Ze všeho nejdříve však byly podrobněji rozebrány charakteristické znaky skupin a jednotlivců, vůči nimž předsudečná nenávist směřuje. Okrajově pak byly zmíněny i možnosti postihu mimo oblast trestního práva.

Je patrné, že nenávistné projevy, ať už jsou vyjádřeny kdekoliv, činí závažný společenský problém, proti kterému je třeba bojovat. Diplomová práce měla zmapovat i mezinárodní dokumenty, které na poli bojů proti nenávistným projevům vznikly. Představen byl Dodatkový protokol k Úmluvě o počítačové kriminalitě, Doporučení výboru ministrů CM/Rec(2022)16 o boji proti hate speech a Rámcové rozhodnutí 2008/913/SVV o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva.

Za zcela zásadní předpoklad boje s šířením nenávistného obsahu na internetu však považuji činnost samotných platforem, které by se měly taktéž zasazovat o to, aby zabezpečily nezávadný obsah zde šířený. Jednu z iniciativ představuje Kodex chování proti nezákonným nenávistným projevům online. Za velmi významné a pozitivní považuji to, že k dodržování závazků z tohoto Kodexu plynoucích přistoupila celá řada platforem, včetně například Facebooku. Ten je totiž jedním z míst, kde k šíření nenávistného obsahu dochází nejčastěji.

Data k vyhodnocení aktuálních trendů v oblasti nenávistných projevů jsem pro svou práci čerpala především ze zpráv, které monitorují právě dodržování výše uvedeného Kodexu, ale i z dalších dostupných zdrojů jakým byl výzkum veřejného ochránce práv, zprávy Ministerstva vnitra o projevech extremismu i zpráv zveřejněných Nejvyšším státním zastupitelstvím. Z dostupných dat je patrné, že trendy v oblasti nenávistných projevů jsou do značné míry ovlivňovány aktuální geopolitickou situací. O tom vypovídá například i vzestup nenávisti namířené vůči Ukrajincům či Rusům a to právě v souvislosti s ruskou agresí na Ukrajině.

Dle mého názoru lze konstatovat, že nenávistné projevy představují celospolečenský problém, jehož závažnost ještě narůstá v případě, že jsou tyto projevy učiněny na internetu. Hlavní důvod spatřuji v tom, že internet umožňuje jakýkoliv obsah rozšířit mezi široký okruh osob. Nenávistná rétorika zde pak může do značné míry motivovat k vyjadřování názorů i další podobně smýšlející osoby, což ve svém důsledku může vést až k postupné radikalizaci společnosti.

Zejména s ohledem na celkovou rozšířenost internetu považuji za velmi důležité ve společnosti více pozvedávat téma jeho bezpečnosti, potenciální škodlivosti zde publikovaného obsahu a současně pak i rozšiřovat povědomí o možných dopadech jednání zde uskutečněného. Toto pak vedle příslušné právní úpravy považuji za další důležité atributy, bez nichž není možné šíření závadného obsahu zamezit.

Seznam použitých zdrojů

1. Komentáře, monografie a odborné články

BARTOŇ, Michal. Svoboda projevu: principy, meze, garance. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-42-4.

FREMR, Robert In: DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. Trestní zákoník: Komentář. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2024-03-01]. ASPI_ID KO40_2009CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X.

GŘIVNA, Tomáš a POLČÁK, Radim. Kyberkriminalita a právo. Praha: Auditorium, 2008. ISBN 978-80-903786-7-4.

HERCZEG, Jiří. Trestné činy z nenávisti. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2008. ISBN 978-80-7357-311-9.

JELÍNEK, Jiří; HASCH, Karel; HERANOVÁ, Simona; TEJNSKÁ, Katarína; KOPEČNÝ, Zdeněk et al. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.

KÜHN, Zdeněk; KRATOCHVÍL, Jan; KMEC, Jiří; KOSAŘ, David; ANTOŠ, Marek et al. Listina základních práv a svobod: velký komentář. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-609-5.

RAMEŠOVÁ, Kristina. Právní regulace kybernetické bezpečnosti a její meze. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-931-0.

REPÍK, Bohumil. Svoboda projevu versus rasismus ve štrasburské judikatuře. Trestněprávní revue, 2004, č. 2, s. 47-52. ISSN 1213-5313.

SMEJKAL, Vladimír. Kybernetická kriminalita. 2. rozšířené a aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-720-7.

STRAKOŠ, Jan. Šíření nenávisti na internetu a jeho trestní postihy (poznatky k limitům českého přestupkového práva a úvahy nad nimi). Správní právo [online]. 2021, roč. LIV, č. 1, s. 1-26 [cit. 2024-04-17]. ISSN 0139-6005. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-1-2021.aspx>

ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.

VÝBORNÝ, Štěpán. Nenávistný internet versus právo. Lidská práva. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013. ISBN 978-80-7357-766-7.

ZAVRŠNIK, Aleš. Kyberkriminalita. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-758-5.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

Code of conduct on countering illegal hate speech online. In: Commission.europa.eu [online]. 2016 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en?prefLang=cs

ČTK. AI nástroje pro tvorbu deepfakes patří mezi největší rizika pro rok 2024. In: Advokátní deník [online]. Praha: Advokátní deník, pub. 05.01.2024. [cit. 2024-04-08].

Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2024/01/05/pocet-utoku-deepfakes-loni-vzrostl-na-desetinasobek-mohou-ohrozit-spolecnost/>

EUROPEAN COMMISSION. Information provided by the IT companies about measures taken to counter hate speech, including their actions to automatically detect content. In: Commission.europa.eu [online]. 2019, s. 6 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/document/download/8fd53d79-46c3-442c-8ea3-c43688147afc_en?filename=code_of_conduct_factsheet_7_web.pdf

Factsheet - 4th monitoring round of the Code of Conduc. In: Commission.europa.eu [online]. 2019 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

Factsheet - 5th monitoring round of the Code of Conduct. In: Commission.europa.eu [online]. 2020 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

Factsheet - 6th monitoring round of the Code of Conduct. In: Commission.europa.eu [online]. 2021 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

Factsheet - 7th monitoring round of the Code of Conduct. In: Commission.europa.eu [online]. 2022 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-countering-illegal-hate-speech-online_en

Hate Speech. Transparency.fb.com [online]. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://transparency.fb.com/reports/community-standards-enforcement/hate-speech/facebook/>

Kdo jsme. Sdruzeniromea.cz [online]. c2003-2022 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://www.sdruzeniromea.cz/index.php/kdo-jsme/o-nas>

MV ČR. Extremismus: Co je extremismus. In Mvcr.cz [online]. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/co-je-extremismus.aspx>

MV ČR, OBP. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2021 [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 2022, 24 s. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

MV ČR, OBP. Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2022 [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 2023, 25 s. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/extremismus-vyrocnizpravy-o-extremismu-a-strategie-boje-proti-extremismu.aspx>

MV ČR, OBP. Projevy extremismu a předsudečné nenávisti, souhrnná situační zpráva 2. pololetí roku 2023 [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, Odbor bezpečnostní politiky, 2024, 12 s. [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/pololetni-zpravy-o-extremismu-odboru-bezpecnostni-politiky-mv.aspx>

Nastavení, kdo si může zobrazit vaši Facebook událost nebo se k ní přidat. Facebook [online]. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: https://cs-cz.facebook.com/help/208747122499067?helpref=about_content

NSZ, STŘÍŽ, Igor. Informace k možným trestněprávním limitům svobody projevu ve vztahu k situaci na Ukrajině. In: Verejnazaloba.cz [online]. Brno: NSZ, Igor Stříž, pub. 26.2.2022 [cit. 2024-04-15]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/nsz/informace-k-moznym-trestnepravnim-limitum-svobody-projevu-ve-vztahu-k-situaci-na-ukrajine/>

NSZ. Zpráva o činnosti národního zpravodaje pro boj proti kybernetické kriminalitě, pro ochranu práv k nehmotným statkům a kybernetickou bezpečnost za rok 2022. In: Verejnazaloba.cz [online]. Brno. 2023, 11 s. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1vaNZ2022-Foldyna.pdf>

NSZ. Zpráva o činnosti národního zpravodaje pro boj proti terorismu, extremismu a trestným činům spáchaným z nenávisti za rok 2022. In: Verejnazaloba.cz [online]. Brno. 2023, 6 s. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2023/06/Zpr%C3%A1vaNZ2022-Lata.pdf>

O nás. In-ius.cz [online]. 2023 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://in-ius.cz/o-nas/>

ORGANIZATION FOR SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE. Hate Crime Data Collection and Monitoring: A Practical Guide [online]. 2014. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://www.osce.org/odihr/datacollectionguide>

Reels. Facebook [online]. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: https://cs-cz.facebook.com/help/753046815962474/?helpref=hc_fnav

Results of the 2nd monitoring exercise. In: Commission.europa.eu [online]. 2017 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-counter-illegal-hate-speech-online_en

Results of the 3rd monitoring exercise. In: Commission.europa.eu [online]. 2018 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/combating-discrimination/racism-and-xenophobia/eu-code-conduct-counter-illegal-hate-speech-online_en

Rozdíly mezi veřejnými a soukromými Facebook skupinami. Facebook [online]. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: https://cs-cz.facebook.com/help/220336891328465?helpref=faq_content

Sdílení fotky nebo videa v příběhu na Facebooku. Facebook [online]. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: https://cs-cz.facebook.com/help/1825407747718430?helpref=about_content

STATISTA. Most popular social networks worldwide as of January 2024, ranked by number of monthly active users (in millions). In: Statista. [online]. 2024 [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://www.statista.com/statistics/272014/global-social-networks-ranked-by-number-of-users/>

VOP. Doporučení veřejné ochránkyně práv k nenávistným projevům na internetu; Sp. zn.: 67/2018/DIS/JV, Č. j.: KVOP-2550/2020 [online]. Brno: Veřejný ochránce práv, 2020, 14 s. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: <https://www.ochrance.cz/uploads-import/ESO/67-2018-DIS-JV-doporuceni.pdf>

VOP. Nenávistné projevy na internetu a rozhodování českých soudů: Výzkum veřejného ochránce práv 2020; Sp. zn.: 47/2019/DIS/PŽ, Č. j.: KVOP-2720/2020 [online]. Brno: Veřejný ochránce práv, 2020, [cit. 2024-04-08]. s. 12. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/uploads-import/DISKRIMINACE/Vyzkum/47-2019-DIS-vyzkum_nenavist.pdf

3. Seznam použitých právních předpisů

Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva

Sdělení č. 209/1992 Sb., o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

Sdělení č. 104/2013 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o počítačové kriminalitě

Sdělení č. 9/2015 Sb. m. s., Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dodatkového protokolu k Úmluvě o počítačové kriminalitě o kriminalizaci činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů

Usnesení č. 2/1993 Sb., předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Vyhláška č. 95/1974 Sb., ministra zahraničních věcí o Mezinárodní úmluvě o odstranění všech forem rasové diskriminace

Vyhláška č. 32/1955 Sb., o Úmluvě o zabránění a trestání zločinu genocidia

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech)

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích

Zákon č. 220/2021 Sb.

4. Seznam použité judikatury

Nález ÚS ze dne 11.10.2021, sp. zn. II. ÚS 1022/21, publikovaný pod SR 1/2022

Nález ÚS ČR ze dne 20.08.2013, sp.zn. I. ÚS 1428/13, publikovaný pod 150/2013 USn.

Nález ÚS ČR ze dne 30.10.2014, sp. zn. III. ÚS 3844/13, publikovaný pod 201/2014 USn.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 28.08.2009, č.j. 7 As 29/2008-104, publikovaný pod 1969/2010 Sb. NSS

Stanovisko trestního kolegia Nejvyššího soudu České republiky ze dne 30.01.2013, sp. zn. Tpjn 300/2012, publikováno pod č. R 20/2013 tr.

Trestní příkaz Okresního soudu v Tachově ze dne 10.09.2018, sp. zn. 9 T 76/2018

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 07.05.2014, č.j. 7 Tdo 532/2014-24

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 06.04.2022, sp.zn. 11 Tdo 210/2022

5. Seznam ostatních zdrojů

CoE, CM, Recommendation CM/Rec(2022)16[1] of the Committee of Ministers to member States on combating hate speech [online]. Strasbourg: CoE, CM, adopted on 20 May 2022. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z:

https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680a67955#_ftn1

CoE, CM. Recommendation No. R (97) 20 of the Committee of Ministers to member states on “hate speech.” [online]. Strasbourg: CoE, CM, adopted on 30 October 1997. [cit. 2024-04-08]. Dostupné z: https://www.coe.int/en/web/freedom-expression/committee-of-ministers-adopted-texts/-/asset_publisher/aDXmrol0vvsU/content/recommendation-no-r-97-20-of-the-committee-of-ministers-to-member-states-on-hate-speech-

Rezoluce 217 (III) Valného shromáždění Spojených národů z 10. prosince 1948 – Všeobecná deklarace lidských práv

Projevy nenávisti v online prostoru

Abstrakt

Tato práce je zaměřena na zmapování způsobů postihu nenávistných projevů učiněných na internetu. V úvodní kapitole jsou nejprve vysvětleny samotné pojmy nenávistný projev a online prostředí. Dále jsou rozebrány jednotlivé přednosti internetu, které z něj dělají vhodné místo pro šíření nenávistné rétoriky. Ve stručnosti pak kapitola ukazuje i to, v jakých formách se s nenávistným obsahem můžeme na internetu setkat.

Druhá kapitola se zaměřuje na jednu z klíčových lidských svobod, s tématem úzce související, a to konkrétně svobodu projevu. Zejména upozorňuje na její možný střet s jinými základními právy a svobodami a popisuje způsoby jejího omezení.

Ve třetí kapitole své práce se zaměřuji na samotný postih nenávistných projevů, přičemž důraz kladu především na postih trestní. Práce proto podrobně popisuje vybrané skutkové podstaty trestných činů, pod něž je nenávistné projevy možné podřadit. Rozebrány tak jsou trestné činy 1) násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, 2) hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, 3) podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod, 4) založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod, 5) šíření díla k propagaci hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka, 6) projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka, 7) popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia. Jelikož trestné činy ve svých skutkových podstatách obsahují výčet jednotlivých skupin, vůči nimž nenávist směřuje, jsou v úvodu třetí kapitoly jednotlivé pojmy jako je rasa, etnikum apod. podrobněji vymezeny. V závěru kapitoly pak nastiňuji i možné způsoby postihu mimo oblast trestního práva.

Ve čtvrté kapitole popisují vybrané dokumenty, které se zaměřují na boj proti nenávistným projevům. Pátá kapitola popisuje trendy posledních let v oblasti nenávistných projevů a v závěrečné kapitole práce jsem pak nastínila i možné návrhy změn současné právní úpravy.

Klíčová slova: svoboda projevu, nenávistné projevy, internet, předpojatost

Hate Speech in the Online Space

Abstract

This thesis focuses on mapping the ways of sanctioning hate speech which appears on the Internet. In the introductory chapter, the concepts of hate speech and the online environment are first explained. Next, the various means by which the Internet is a suitable venue for the dissemination of hateful rhetoric are discussed. The chapter also briefly shows the ways one can come in contact with hateful content on the Internet.

The second chapter focuses on one of the key human freedoms closely related to the topic, namely freedom of expression. It draws special attention to its possible conflict with other fundamental rights and freedoms and describes how it is limited.

In the third chapter of the thesis, I draw attention to the penalty of hate speech itself, with an emphasis on criminal sanctions. Therefore, the thesis describes in detail the selected criminal offences under which hate speech can be subsumed. I discuss the following: 1) Violence against a Group of People and Individuals, 2) Defamation of Nation, Race, Ethnic or other Groups of People, 3) instigation of Hatred towards a Group of People or of Suppression of their Rights and Freedoms, 4) Establishment, support and promotion of a movement aimed at suppression of human rights and freedoms, 5) Dissemination of works to promote a movement aimed at suppressing human rights and freedoms, 6) Expressing Sympathies for Movements Seeking to Suppress Human Rights and Freedoms, 7) Denial, Impugnation, Approval and Justification of Genocide. Since the elements of the offences contain a list of the individual groups to which the hatred is directed, the detailed definition of terms such as race, ethnicity, etc is included in the chapter. At the end of the chapter, I also outline possible ways of penalties outside the area of criminal law.

In the fourth chapter, I describe selected documents that focus on the fight against hate speech. The fifth chapter describes the trends of recent years in the area of hate speech, and in the final chapter of the thesis, I outline possible proposals for changes to the current legislation.

Key words: freedom of expression, hate speech, internet, bias